

Publicació
de Rosa Sensat

Novembre 1998

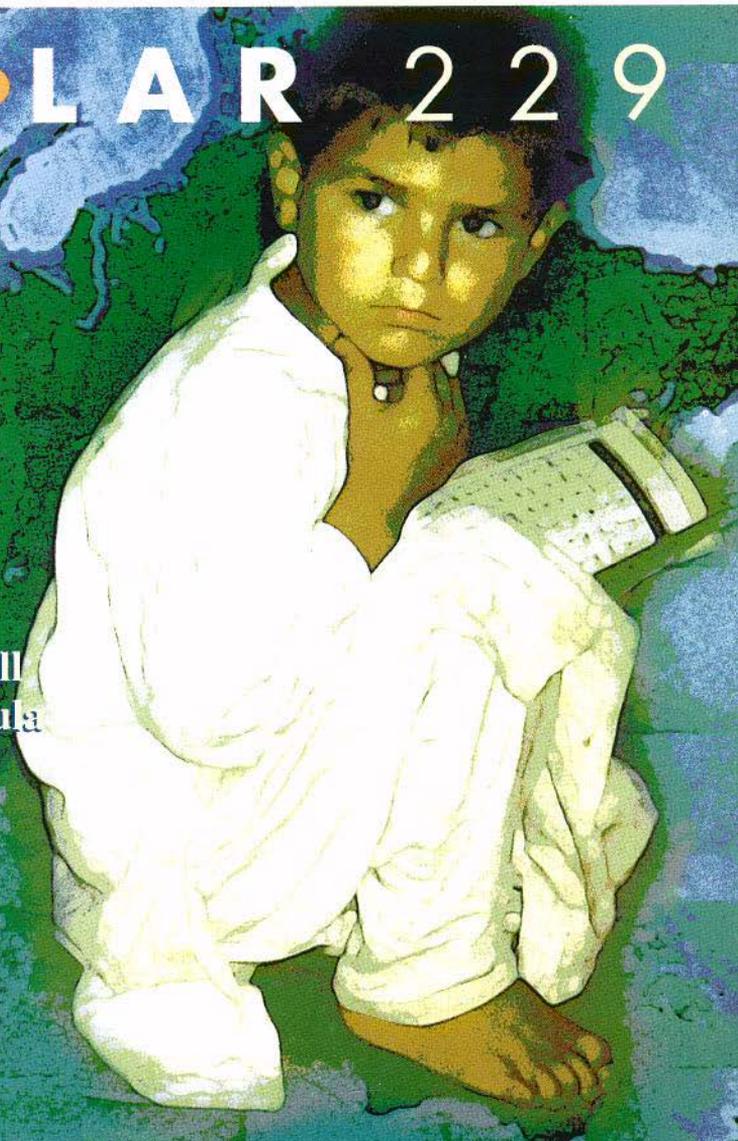
PERSPECTIVA

ESCOLAR 229

Les escoles
solidàries

Actituds
de la Humanitat:
materials per al treball
i la reflexió des de l'aula

Jornada d'alumnes
de secundària
del Vallès Oriental





Edició i Administració:

Associació de Mestres Rosa Sensat.
Còrsega, 271 • Tel. 237 07 01
Fax: 415 36 80 • 08008 Barcelona
E-mail: pescolar@mrp.pangea.org

Consell de Redacció:

Josep Callís, Antoni Domènech,
Gemma Heras, Joaquim Lázaro, Marta Mata,
Elena Noguera, Joan Pagès,
Antoni Poch, Dolors Sanahuja

Directora:

Carme Tomàs

Directora adjunta:

Mercè Comas

Secretària de Redacció:

Carme Suaz

Disseny gràfic i:

Vilaseca/Altarriba

Coberta:

Jordi Lascorz

Composició i muntatge:

Núria Hortal, Inge Trowsky

Dibuixos:

Werner Thöni

Fotòlits:

Coloren, S. L.

Impressió:

Romanyà-Valls

Subscripcions i distribució llibreries:

Associació de Mestres Rosa Sensat

Dipòsit legal:

B. 2090-1975-ISSN: 0210-2331

Subscripció anual:

Preu soci: 6.100 ptes. Preu no soci: 6.780 ptes.
P.V.P. 750 ptes.

Foto coberta:

Teresa Serra i Carol

Editorial:

Sempre plou sobre mullat... 1

Monogràfic:

Escoles solidàries.

La cooperació solidària a les escoles i instituts: entre la retòrica, la recaptació i l'acció. *Xavier Besalú Costa* 2

Les escoles associades a la UNESCO. *Miquel Martí Solé* 11

A la recerca de l'agermanament solidari. L'inici d'un camí al Pla de l'Estany. *Josep Callís i Franco* 20

Treballar el consum responsable a l'escola. *Xavier Montagut* 33

Els Amics d'en Ferran. Ral·li de la Solidaritat. *Àngel Copete Valero i Sebastià Miralda* 40

ONGS i altres institucions solidàries. 45

Bibliografia complementària. *Biblioteca Rosa Sensat* 50

Escola.

Educació cívica i ètica:

Actituds de la Humanitat: materials per al treball i la reflexió des de l'aula. *M. Pilar Isern Burguès* 56

Escola i societat.

Participació:

Jornada d'alumnes de secundària del Vallès Oriental. *F. Arenas, M. Beltrán, À. Escuder, R. Fontdevila, M. Porta, A. M. Ribas, E. Sánchez i J. M. Silvente (IES Reguissol de Sta. Maria de Palautordera)* 68

Novetats bibliogràfiques.

El movimiento en el desarrollo de la persona. *Marta Carranza* 78

Una canya o un pal? El pensament de l'alumnat sobre l'ESO. *Jaume Cela* 80

Altres novetats. 83

Cartellera. 86

Cartes a les lectores i als lectors. 88

Sempre plou sobre mullat...

En el moment de tancar aquest número, dedicat a les escoles solidàries, els mitjans de comunicació ens informen d'una nova tragèdia a Amèrica Central. Les imatges dels efectes de l'huracà Mitch a Nicaragua, El Salvador, Guatemala, Hondures, colpegen les nostres consciències i ens fan ser persones solidàries. Massa sovint, però, les imatges i les notícies obliden que no estem davant de catàstrofes només naturals, sinó de catàstrofes d'origen i naturalesa social, amb causes anteriors al fet meteorològic o geològic que les ha provocat. I també les conseqüències van molt més enllà.

L'impacte de les imatges en els nostres nens i nenes, i en la joventut, sovint els porta a pensar que es tracta de fenòmens conjunturals, que tenen vigència mentre apareixen a les pantalles televisives.

Catàstrofes com les que comentem no són noves. Periòdicament els mitjans de comunicació ens informen de situacions de semblant gravetat a països d'Àfrica, d'Àsia o d'Amèrica del Sud; situacions que, tal com apareixen, desapareixen dels mitjans i ens criden a ser solidaris davant d'una situació que se'ns presenta inevitable.

La tasca de les escoles és ensenyar per què es donen aquestes situacions en determinats països, per què una catàstrofe natural té unes conseqüències diferents, si es produeixen en un país ric o en un de pobre, i per què a finals del segle XX, la gran majoria de la humanitat està encara sotmesa als brutals efectes de la naturalesa. En definitiva, és ensenyar a pensar en les causes i les raons que provoquen aquests terrabastalls. Les escoles solidàries, totes les escoles catalanes, han de preparar l'alumnat per entendre que els problemes de la humanitat són, cada cop més, problemes globals. Enfront del «pensar globalment i actuar localment» cal ensenyar a pensar i actuar globalment i localment. El compromís de les escoles amb la construcció d'un món més just i més igualitari, demana avançar-nos a l'impacte sobre les nostres retines i les del nostre alumnat.

Els reptes del present i del futur exigeixen una educació solidària que predisposi les joves generacions a enfrontar-se als problemes, analitzant la seva complexitat i adoptant mesures tendents a evitar-los. L'huracà Mitch deixarà de ser el centre d'atenció dels mitjans de comunicació i de nosaltres mateixos molt aviat —potser ja ha deixat de ser-ho en el moment que aquest número surti al carrer—, però nous huracans, sequeres, terratrèmols o aiguats s'aniran succeint de manera més o menys asidua. La naturalesa té el seu funcionament i això és inevitable. El que és evitable són algunes causes i sobretot moltes conseqüències del funcionament de la naturalesa sobre la humanitat. L'escola ha de posar el seu gra de sorra per contribuir-hi. Els exemples que es presenten en aquest número són una petita mostra del que es pot fer en aquest sentit.

L'autor escriu sobre el que és la cooperació solidària i les seves finalitats, la importància de les possibilitats d'acció que hi ha en l'àmbit escolar i descriu les principals mancances de la cooperació solidària. Proposa accions que es poden fer avui des de l'escola i instituts de Catalunya i el com treballar per fer escoles i ciutadans solidaris.

La cooperació solidària a les escoles i instituts: entre la retòrica, la recaptació i l'acció

Xavier Besalú
Costa

Departament de Pedagogia (Universitat de Girona)

La cooperació solidària va néixer a Europa els ja mítics anys 60, indistriablement unida a l'educació per al desenvolupament. Sota aquests noms s'aplegaven els programes i les activitats d'ajuda i cooperació amb els països de l'anomenat Tercer Món i comprenien tant la informació i sensibilització envers els problemes de desenvolupament dels països del Sud com la cooperació solidària pròpiament dita amb aquests països.

Aquells anys, en què encara no s'havien posat límits a l'explotació dels recursos naturals, com si aquests fossin il·limitats o com si el planeta no se'n ressentís, per desenvolupament s'entenia exclusivament el creixement econòmic.

L'any 90, però, les Nacions Unides van encaixar el concepte de desenvolupament humà —per contraposició a l'estrictament econòmic—, entès com un procés global i integrat, que fes possible la satisfacció de les necessitats i aspiracions humanes bàsiques, que promogués l'equilibri mediambiental i que garantís l'autonomia de les persones i dels pobles. És evident que la cooperació solidària, en l'àmbit educatiu, farà seva aquesta concepció.

La cooperació solidària serà, doncs, *l'esforç que es duu a terme en les escoles i instituts del Nord per sensibilitzar, formar i participar en el canvi cap a un desenvolupament sostenible en l'àmbit planetari.*

A Espanya no podem parlar, però, de cooperació solidària fins ben entrats els anys 80. El motiu és prou contundent, em sembla: fins a l'any 1981 Espanya va figurar en el paquet de països *en vies de desenvolupament* i, de fet, va rebre ajudes al desenvolupament fins a l'any 1983.

Les finalitats

Les finalitats de la cooperació solidària es poden resumir perfectament en una frase plena de significat i que ha fet sort: *pensar globalment i actuar localment.*

Pensar globalment vol dir tenir una visió planetària del desenvolupament humà, que incorpori tots els habitants de la Terra i que entengui el patrimoni natural i cultural del món com una riquesa de tots i de cadascun. En la pràctica, els eixos que han centrat el treball educatiu de cooperació solidària han estat fonamentalment: les grans injustícies estructurals, els problemes mediambientals, les grans fams i l'empobriment creixent de determinats col·lectius humans (dones, infants, vells).

Actuar localment significa passar del coneixement i de les actituds al compromís solidari; ajudar els alumnes a identificar les pròpies prioritats i estimular-los a entrar en acció; reconèixer les desigualtats econòmiques, les diferències de gènere, d'edat, de cultura... i actuar amb coherència en la vida de cada dia, incorporant aquella visió global.

És ben clar que la cooperació solidària qüestiona el model de desenvolupament del Nord perquè és insostenible. En aquest sentit, *les possibilitats d'acció en el marc escolar i local són tan o més importants que les activitats de cooperació amb països i projectes del Sud.*

4 Escoles solidàries

Els currículums prescrits d'educació infantil, primària i secundària incorporen moltes referències explícites a la cooperació solidària, tal i com l'hem definida aquí. De fet, però, la cooperació solidària té totes les característiques que informen els anomenats eixos transversals del currículum: fa referència a problemes i conflictes de gran transcendència i que es produeixen en l'actualitat; porta al fet que els alumnes adoptin actituds i comportaments coherents amb els seus propis valors; es pot integrar en gairebé totes les àrees de coneixement, aportant-los un plus de funcionalitat, d'immediatesa i de vida.

És aquesta transversalitat la que fa especialment necessària la seva inclusió explícita en els projectes educatius, en els projectes curriculars i en els plans anuals dels centres, que és on s'especifiquen les activitats conjuntes, i en les programacions concretes. No fer-ho sol comportar el risc que la cooperació solidària quedi com un fet puntual, deslligat de les coses realment importants —que són les que fem cada dia—, i a costa del voluntarisme personal o del compromís emocional d'alguns docents.

Un estudi, un exemple

A finals de 1994, l'ajuntament de Girona va encarregar un estudi sobre les activitats que, en l'àmbit de la cooperació solidària, es duïen a terme en els centres educatius de la ciutat. El treball (GRES, 1996), fet a partir de les dades del curs 1993-94, recull fins a 106 activitats: recollida de roba, de sabates, de sucre per al Sàhara, de llibres per a Amèrica Llatina, representacions teatrals, projecte Mediterrani (UNESCO), Dia de la pau, intercanvi amb El Salvador (UNESCO), dones immigrants del barri, exposició fotogràfica, tió solidari, projecció de pel·lícules, recollida de joguines, concerts, festa africana, unitats didàctiques (INTERMÓN, MANS UNIDES), campanya contra la fam, xerrades, reciclatge, camps de treball, etc. Un ventall amplíssim, variat i, lògicament, discutible...

De l'anàlisi de totes elles els autors de l'informe n'extreuen, entre altres, les conclusions següents:

- Es detecta poca precisió en el tractament que es dona a la cooperació solidària en els plantejaments institucionals dels centres i una tendència a reduir-los a recomanacions morals.



Foto: Teresa Serra.

- La majoria de les activitats tenen caràcter puntual i són de caire benèfic. Predominen les activitats de recaptació.
- L'interès per la cooperació solidària sol ser provocat per iniciatives externes als centres. Sovint hi ha una sobredemanda d'adhesió a activitats organitzades per institucions diverses i ONGs, cosa que pot dificultar la reflexió i el debat de la comunitat educativa.
- En la majoria dels casos, aquestes activitats no acaben d'integrar-se ni en la vida, ni en el currículum dels centres.
- Es manifesta també la manca de materials i recursos per donar a conèixer la realitat i la cultura dels països del Sud.

En aquesta breu enumeració hi apareixen, crec, *les principals mancances de la cooperació solidària* que es fa a les escoles i instituts de Catalunya:

- el moralisme abstracte, que es queda només en els principis i sona a prèdica ritual;

6 Escoles solidàries

- l'apel·lació primària als sentiments, feta a través d'imatges i narracions plenes de dramatisme;
- la retòrica trivial i autosatisfeta, que més que treballar per als altres, serveix per ajudar a construir la pròpia identitat;
- l'èmfasi, gairebé l'exclusivitat, en la recaptació de tota mena d'elements, en operacions que recorden les grans maratons televisives i que sovint reforcen els estereotips més tòpics i tronats;
- la improvisació, l'espontaneïtat i, doncs, la poca consistència temporal i educativa de les accions...

Davant d'aquest panorama, sens dubte voluntariós i benintencionat, però que, en la major part dels casos, s'esgota en ell mateix, em semblen especialment apropiades les paraules de Miquel Soler Roca (1996), un pedagog incansable i esperançat: *Em sembla important que nens, joves i adults, visquin l'experiència d'organitzar activitats de cooperació amb d'altres pobles. Em semblen bé els agermanaments entre ciutats, pobles, escoles, etc. Em sembla bé tot el que s'està fent per aconseguir que la cooperació espanyola al desenvolupament arribi com a mínim al 0,7%... Però, a més de tot això, em sembla essencial que afavorim en els educands de tota edat i condició la comprensió dels mecanismes polítics i econòmics que regeixen la realitat mundial, que els ajudem a comprendre que com a ciutadans del Nord opulent no podem limitar-nos a fer periòdicament petits obsequis.*

A la petita escola de Barbiana, a la Toscana, s'hi respirava un aire universal. No és pas en va que, en una de les parets de l'habitació que els servia d'aula, hi hagués un cartell que deia *I care, m'interessa*, perquè efectivament a Barbiana els interessava tot el que passava al món: estar al corrent de la vida dels cinc continents, conèixer les notícies internacionals, els era d'importància vital, i no pas per afany de col·leccionar-les.

Què podem fer?

Què podem fer, avui, des de les escoles i instituts de Catalunya? Què ens cal fer amb els nois i les noies del Nord, nascuts en unes

societats opulentes, egoistes i insolidàries? Com treballar per fer escoles i ciutadans solidaris?

La primera tasca de l'educador és la d'ajudar a entendre el món, a conèixer les coses pel seu nom, sense falsos eufemismes. La realitat social i econòmica és complexa i ens cal partir d'una premissa: la representació de la realitat feta pel sistema no és que sigui parcial, sinó que a més és interessada. Tenim, doncs, un problema previ: com informar-nos? Utilitzant tots els instruments possibles: començant per la realitat local i les vivències de cadascun dels nostres alumnes i arribant fins als grans mitjans de comunicació.



El treball amb els media és una tasca lenta i feixuga, de deconstrucció (lingüística i conceptual, d'actituds i prejudicis, de mitjans culturals i didàctics —mapes, llibres de text...—, d'estructures, sistemes, institucions i lleis) i de construcció de la pròpia interpretació dels fets. Però l'escola és precisament el lloc de la reflexió i la formació: *Quan tots els mitjans semblen deixar-se endur per la velocitat, l'acceleració, la fascinació per la instantaneïtat del temps real... diem que l'important és, al contrari, reduir la velocitat, frenar una mica, donar-se el temps necessari per analitzar, dubtar, reflexionar... No acceptar que l'actualitat ens sigui definida per la televisió i els grans mitjans, d'acord amb uns interessos purament dramàtics... proposem una lectura pluridisciplinària, per veure cada problema a través del prisma de les seves cinc dimensions essencials: política, econòmica, social, cultural i ecològica... (Le Monde Diplomatique, 1998).*

La segona tasca és la d'ajudar els alumnes a prendre posició, la de desenvolupar aptituds i actituds per participar en la vida social.

Les escoles i els instituts han de transmetre dos missatges: d'una banda, que tots som responsables del que passa al món; de l'altra, que tenim poder per canviar les coses, actuant en el camp del treball, del consum i de l'estalvi. El Sud, més que almoines i assistència tècnica, ens demana que utilitzem seriosament aquest petit poder per tal de lluitar, al seu costat, per la justícia amb tots els

mitjans de què disposem, des del vot fins al consum responsable. *La sensació d'impotència és la primera victòria de la injustícia.*

L'estudi i la reflexió han d'anar acompanyats de la recerca d'hipòtesis de solució, de propostes per dur a terme accions concretes, gestos, petits comportaments que vagin en la bona direcció. Sense sobrevalorar-los, però: es tracta de símbols, no pas de solucions. Els gestos són la connexió possible amb persones, situacions i coses que, en principi, ens són alienes i llunyanes, però que ens poden arribar a ser properes i íntimes. Lligar, per exemple, la fam en el món amb el malbaratament que es produeix els dies de Nadal; lligar el treball esclau de nens i nenes, tan d'actualitat desgraciadament, amb el nostre consum (si les joguines del sud-est asiàtic són més barates és simplement perquè els qui hi treballen ho fan en condicions d'esclavitud). Gestos, aparentment tan inútils, com els murals antinuclears o les concentracions solidàries...

Un principi bàsic per a qualsevol actuació solidària és la connexió amb els moviments de base del Sud. Ells són els qui coneixen la situació, les necessitats prioritàries. Actuant conjuntament evitarem actituds paternalistes o assistencials. Treballant amb el Sud no oblidarem la primera obligació del cooperant: *aprendre de l'altre.*

En les actuacions petites, quotidianes, de lluites concretes contra les agressions al planeta, de millora de la qualitat de vida, hem anat aprenent que canviar les coses no es fa de cop i amb una sola acció, sinó a través de petites passes. És important, però, inserir-les en un projecte de canvi més ampli. Passar de considerar les persones com uns instruments de treball i de mercat a respectar-les en totes les seves dimensions. Passar de considerar el medi ambient com una font inesgotable de recursos i com l'abocador de tots els residus, a considerar-lo com la base de la vida i de la humanitat.

Hi ha moltes accions possibles que van en la bona direcció: la denúncia de les violacions dels drets humans; donar suport a les lluites dels treballadors contra l'explotació laboral; revisar el nostre estil de vida, disminuint el consum, reduint les despeses militars.

El consum crític és un mitjà privilegiat de cooperació solidària:

ens cal revaloritzar el poder que tenim a les mans com a consumidors. Consumir críticament vol dir elegir el que comprem basant-nos en dos criteris: la història del producte (quina tecnologia s'utilitza?, quins contaminants?, què passa amb els residus?, en quines condicions laborals s'ha obtingut?) i la conducta de l'empresa productora (què més produeix? dóna suport a governs repressius?).

Una altra iniciativa que va en la bona direcció és el comerç just i solidari, que intenta garantir una recompensa justa als treballadors del Sud, eliminant els intermediaris. La justícia no es construeix només lluitant contra allò que no funciona, sinó també actuant de manera diferent, encara que sigui de forma testimonial.

L'austeritat com a opció política és també una forma de lluitar contra un sistema injust, és un estil de vida que sap distingir entre les necessitats reals i les fictícies. De fet, consumim molt perquè paguem poc pel treball dels altres.

La paraula, escrita i parlada, és un altre dels recursos a mans dels ciutadans. Les cartes, les denúncies, les manifestacions, les campanyes..., la participació política més enllà del vot cada quatre anys és un altre gest ple de significat.

No totes les solidaritats són bones. Com en totes les paraules que estan de moda ens cal un esforç de deconstrucció: quina solidaritat és la de la patronal que retalla el sou dels seus treballadors apel·lant a la solidaritat amb els aturats?, quina solidaritat és la dels nacionals enfront dels estrangers?, quina solidaritat és la dels opulents que de tant en tant es recorden dels pobres? Per què ens sentim tan satisfets de nosaltres mateixos quan fem cooperació solidària?

La solidaritat és fonamentalment una actitud envers els altres, és una forma de radicalitat perquè va a les causes de les situacions i pretén canviar-les, no pas esmorteir-les. És per això que molts creiem que la solidaritat ha de ser, al final de totes les campanyes, dels petits gestos i de l'esforç material, un missatge ideològic, una autèntica lluita política. Ha de ser, sense dogmes, però sense embuts, solidaritat política (S. Parra, 1997).

Bibliografia referenciada

- GRES (Grup de Recerca i Estudis en Educació Social), 1996.
Estudi de les activitats sobre cooperació solidària Nord-Sud i educació per al desenvolupament en els centres educatius de la ciutat de Girona
CEM-Ajuntament de Girona
- LE MONDE DIPLOMATIQUE, 1998. Edició espanyola, núm. 32, Madrid
- SOLER ROCA, Miquel. «Una esperanza de futuro». *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 249, Barcelona: 1996.
- PARRA, Sebas. «Una invitació a la reflexió». *Portal Nou*, núm. 32, Girona: 1997.

L'article presenta la manera com una escola pot col·laborar en la realització dels grans objectius de l'UNESCO, sol·licitant l'estatus d'escola associada. Explica quina és la dinàmica i els tipus d'estudi de les escoles associades, l'organització i els projectes internacionals que es duen a terme a través de totes les escoles que conformen la xarxa d'escoles associades a la UNESCO.

Les escoles associades a la UNESCO

La UNESCO, Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, constituïda el 16 de novembre de 1945, té el mateix objectiu general que el de tots els organismes i agències que formen el Sistema de les Nacions Unides: mantenir la pau i la seguretat entre tots els països. L'objectiu específic, com ja ho anuncia el seu nom, serà el de mantenir aquesta pau i seguretat a través de l'educació, la ciència i la cultura.

En la mateixa Constitució de la UNESCO es diu: «Les guerres neixen en la ment dels homes, i per tant és en la ment dels homes on cal bastir els baluards de la pau».

Pel que fa a l'educació, la UNESCO ha formulat, des de la seva fundació, nombroses recomanacions sobre l'educació *per a la comprensió internacional*, però malauradament aquestes recomanacions difícilment arriben als seus principals destinataris: les escoles. Es queden pel camí, entre les carpetes i arxivadors de les ambaixades i els ministeris o, en el millor dels casos, en alguna biblioteca especialitzada.

Una de les primeres persones que constatà aquesta anomalia o disfunció va ser Madelaine de Vits, una mestra beiga que havia

Miquel Martí Solé

Coordinador del Pla d'Escoles Associades de la UNESCO a Catalunya

esdevingut funcionària de la UNESCO. Va comunicar la seva preocupació a una altra mestra funcionària, la nord-americana Adelaide Kernochan. I de la conversa d'aquestes dues dones va sorgir una llum: Si volem que les recomanacions de la UNESCO arribin a les escoles, per què no ens entenem directament amb les escoles?

La qüestió plantejada es va convertir en projecte i en la Conferència General de l'any 1953 es va crear el Pla d'Escoles Associades de la UNESCO.

Objectius i mètodes

Les successives Conferències Generals de la UNESCO i les Conferències Mundials de l'Educació de la OIE (Oficina Internacional de l'Educació, Ginebra) varen anar marcant els objectius i activitats de les escoles associades. Cal destacar respecte a aquest punt l'anomenada *Recomanació de 1974*, «sobre l'educació per a la comprensió, la cooperació i la pau internacionals i l'educació relativa als drets humans i a les llibertats fonamentals», actualitzada vint anys després amb la *Declaració de 1994*. En aquesta última es defineix l'escola com «el lloc per excel·lència on s'exerceix la tolerància, es respecten els drets humans, es practica la democràcia i s'aprenen la diversitat i la riquesa de les identitats culturals».

La primera connotació d'una escola associada és, doncs, una *missió ètica*, per la qual s'intenta salvar la bretxa existent entre el que passa al món i el que s'ensenya a l'escola. A l'escola cal fer presents els grans desafiaments que afronta la humanitat: el deteriorament del medi ambient, l'escandalosa diferència entre països rics i països pobres, la crisi dels valors morals.

Una segona connotació es refereix a l'enfocament en el tractament dels temes, que serà *interdisciplinari* i *transversal*, a partir d'una problemàtica local, aplicant el conegut eslògan de «pensar globalment i actuar localment».

Quant al mètode, s'opta per la *participació activa* i la *dimensió socioafectiva*, centrada en l'experiència, amb sentit crític i amb tècniques no-violentes per a resoldre els conflictes.

Finalment, les escoles associades desenvolupen *nous rols de l'educador*, ja que els mestres actuen més com a «facilitadors» de la recerca que no pas com a posseïdors del saber; més com a «suscitadors» de la creativitat individual i col·lectiva dels alumnes que no pas com a models a imitar; més com a «promotors» de la solidaritat que no pas com a jutges que atorguen premis i càstigs.

Temes d'estudi

Les escoles associades incorporen en la seva activitat educativa els temes d'estudi següents:

1. *La pau*: els problemes mundials; el paper de les organitzacions de les Nacions Unides per a resoldre'ls; l'educació en la tolerància i en la no-violència.
2. *Els drets humans*: la seva difusió i respecte; la seva pràctica dins i fora de l'escola; l'educació en l'exercici de la democràcia.
3. *Les cultures*: el coneixement dels altres països i de les altres cultures, partint de la valoració de la pròpia; l'educació intercultural.
4. *El medi ambient*: L'anàlisi de les relacions entre persona humana i medi; entre economia, ecologia i cultura; l'educació per a un desenvolupament sostenible.

En les diverses recomanacions de la UNESCO, s'assenyala que els esmentats temes d'estudi i activitats que se'n derivin cal que s'integrin en el marc del projecte educatiu de centre i de les assignatures ja existents. De fet, en l'actual organització escolar, derivada de l'aplicació de la reforma, totes aquestes nocions i propostes hi tenen cabuda.

Organització

Així doncs, si una escola vol col·laborar en la realització dels grans objectius de la UNESCO, sol·licita l'*status d'escola associada* presentant un projecte en la línia dels quatre temes proposats anteriorment. Es crea així una dinàmica de relació i comunicació *de baix a dalt*, la qual complementa l'altra dinàmica més oficial i formal *de dalt a baix*, pròpia de les recomanacions i resolucions de la Conferència General.

A l'Estat espanyol, la Comissió de la UNESCO designa com a *coordinador estatal* la persona que proposa l'Assemblea General de les Escoles Associades. A Catalunya i en altres autonomies hi ha un *responsable autonòmic*, elegit pels *responsables de centre* de la comunitat autonòmica respectiva.

Si la sol·licitud i el projecte són acceptats per la persona responsable del Pla d'Escoles Associades en el Secretariat de la UNESCO, l'escola rebrà un diploma acreditatiu del seu nou *status*, acompanyat d'un directori de totes les escoles que conformen la xarxa. A partir d'aquell moment podrà establir correspondència amb escoles de qualsevol país, rebrà algunes publicacions i materials educatius de la mateixa UNESCO i podrà participar en els diferents projectes internacionals, a saber:

- Projecte Mediterrani Occidental.
- Projecte Linguapax.
- Participació dels joves en la preservació i promoció del Patrimoni Mundial.
- Projectes de cooperació («Diàleg i Ajuda Nord-Sud», Co-action...)

Projecte Mediterrani Occidental

Escoles primàries i secundàries de sis països del Mediterrani Occidental (Espanya, França, Itàlia, Malta, Marroc i Tunísia) treballen conjuntament activitats escolars innovadores que tenen com a finalitat sensibilitzar els estudiants pels problemes ecològics de la regió, ajudant-los a comprendre els aspectes científics, socials i culturals, així com la interdependència entre l'home i la natura.

Els objectius generals d'aquest projecte són:

- Posar en pràctica la solidaritat i la cooperació entre països i persones.
- Contribuir a un millor coneixement dels pobles, de la seva gent i les seves cultures, a través de l'aprenentatge intercultural.
- Participar activament en la solució dels problemes ambientals: conservació del patrimoni natural i cultural.



Foto: Anna Pigullem.

Els temes i continguts que es proposen són els següents:

- *El litoral*: Pressió antròpica i expansió urbana. Contaminants industrials i agroquímics; aigües residuals.
- *La biodiversitat*: Els nutrients biològics. Hàbitats i zones humides. Espècies endèmiques i d'especial protecció (per ex. praderes de possidònia). Espècies migratòries.
- *La desertització*: Fragilitat del sòl. Els processos d'erosió i la seva irreversibilitat. Mesures a prendre.
- *El paisatge*: Relació entre els elements abiòtics, biòtics i antròpics. Desenvolupament econòmic i explotació dels recursos. Conservació i protecció de la diversitat biològica i cultural.
- *La gent del Mediterrani*: La cultura com a concepció personal de la vida. Modalitats d'expressió de l'activitat humana: el treball, el lleure, les celebracions col·lectives i la religió. L'evolució de la família, el paper de la dona. Els moviments migratoris i la interculturalitat.

La metodologia proposada és l'anomenada de «solució de problemes» (*problem-solving*), amb un enfocament interdisciplinari. En el seu desenvolupament s'estableixen quatre fases, a saber:

1. Percepció-motivació (recerca de situacions)
2. Documentació-formulació (recollir dades).
3. Investigació-acció (anàlisi sistemàtic i execució d'accions)
4. Conclusions-comunicació.

Les relacions entre escoles i institucions s'establiran a través de correspondència, correu electrònic i un butlletí informatiu. Periòdicament s'organitzen trobades internacionals de coordinadors, de mestres o d'alumnes..

Projecte Linguapax

Linguapax és el nom que ha rebut una iniciativa de la UNESCO per relacionar l'ensenyament de les llengües estrangeres amb la promoció de la comprensió i la solidaritat internacionals.

Durant les dues darreres dècades ha crescut la consciència que vivim en un món cada vegada més interdependent, on les connexions locals en permeten d'altres de més globals. En aquest context l'educació no transmet solament continguts o informacions, sinó valors, actituds, hàbits, pautes de conducta i destreses específiques. Enfront de l'omnipresència de «valors» com l'etnocentrisme, la intolerància, la superioritat d'una ètnia o nacionalitat sobre d'altres, la competitivitat i l'individualisme, que sovint són transmesos pels llibres de text, la literatura o els mitjans de comunicació, Linguapax fomenta la capacitat d'acció en pro de la tolerància, la justícia i la pau.

La metodologia que es proposa té un enfocament socioafectiu, combinant la transmissió d'informació amb la vivència personal per aconseguir l'aparició d'una actitud afectiva.

Pel que fa referència als continguts, es va fer una tria de determinats problemes que afecten la societat mundial i sobre els quals es proposen exercicis i activitats en forma d'unitats didàctiques per a les classe de llengua i ciències socials. Les cinc primeres unitats són:

1. *Vivim en un sol món.*
2. *Conviure amb els altres.*
3. *Imatges, percepcions i estereotips.*
4. *Els drets de la Terra.*
5. *El restaurant del món.*



Participació dels joves en la preservació i promoció del patrimoni mundial

Té com a objectius:

1. Sensibilitzar els joves sobre la importància de la Convenció del patrimoni mundial.
2. Promoure l'ensenyament sobre els llocs culturals i naturals inscrits en la llista del patrimoni mundial.
3. Posar en marxa mètodes educatius interdisciplinaris per a l'estudi d'aquests llocs.
4. Fomentar la preservació dels oficis tradicionals necessaris per a la restauració i la conservació dels monuments.
5. Assegurar la cooperació entre els països participants mitjançant agermanaments bilaterals.
6. Promoure accions concretes de salvaguarda del patrimoni cultural i natural.
7. Promoure el diàleg sobre la importància del patrimoni cultural i natural entre els joves de diferents països.
8. Ajudar els joves a descobrir els missatges ètics i civilitzadors que encarnen aquests llocs i fomentar el respecte i l'estima per altres cultures.

La idea clau és ajudar els joves a «reviure» el passat, a comprendre millor allò que constitueix la seva identitat cultural. A l'entorn d'aquesta idea es preparen materials, es construeixen maquetes, s'estableixen intercanvis entre escoles i es participa en trobades internacionals.

Projecte de cooperació

La dinàmica d'una escola associada a la UNESCO porta necessàriament a plantejar i a fer activa la solidaritat entre els pobles.

18 Escoles solidàries

El Secretariat de la UNESCO ofereix a les escoles un programa anomenat *Co-action*, en el qual es proposa donar un suport concret i perdurable a un tipus de projectes concebuts i realitzats per persones dels mateixos països en desenvolupament, les quals pretenen transformar les condicions infrahumanes en que viuen per mitjà de la formació, l'assistència sanitària, la millora de l'habitatge, etcètera.

En la mateixa línia, el programa DANS (Diàleg i Ajuda Nord-Sud) té com a objectiu establir acords d'agermanament i col·laboració entre escoles del Nord (països industrialitzats) i països del Sud (països menys desenvolupats).

Aquests programes constitueixen una gran oportunitat per conèixer més a fons altres formes de vida, tradicions, costums i cultures; per compartir idees i experiències; per intercanviar opinions sobre els problemes mundials (desenvolupament, medi ambient, seguretat, identitats culturals...) i per practicar llengües estrangeres.

De la relació que s'estableix en una primera fase de correspondència escolar es pot generar un projecte de cooperació, en el qual s'impliquin les institucions públiques locals i la població en general. Aquest és el cas del CEIP Isidre Martí (Esplugues de Llobregat) i de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Girona en relació amb la Comunitat Segundo Montes del Salvador; o del CEIP Sant Miquel (Cornellà de Llobregat) amb l'Escola Skender Kulenovic de Bòsnia.

En resum

No es pot dir, doncs, que la UNESCO sigui solament una organització de funcionaris governamentals, sinó que compta amb una base viva de professionals i usuaris dels diferents sistemes i nivells educatius de tot el món. Amb això la UNESCO aconsegueix una optimització dels seus recursos: la UNESCO ofereix a les seves escoles associades un suport tècnic i una autoritat moral; les escoles ofereixen a la UNESCO uns canals i uns espais disponibles per fer efectives les seves recomanacions.

Estar associada a la UNESCO dóna a la institució escolar una consistència i unes possibilitats educatives, derivades del fet de participar en una xarxa internacional de més de quatre mil escoles.

Aquesta xarxa fa possible una mobilització per a una cultura de la pau i de la tolerància, a través de la participació en projectes comuns, agermanaments entre escoles, intercanvis de materials, d'alumnes i de professors.

Banyoles Solidària, ONG del Pla de l'Estany, impulsa un projecte d'agermanament solidari amb la comunitat Segundo Montes del Salvador. L'agermanament escolar forma part d'un projecte global d'agermanament solidari, del qual és un subprojecte específic. L'autor exposa àmpliament la importància d'aquest gran projecte d'agermanament.

A la recerca de l'agermanament solidari

L'inici d'un camí al Pla de l'Estany

*Josep Callís
i Franco*

Banyoles Solidària

El context de l'agermanament

Quasi deu mil persones. La majoria nens i nenes, dones i gent vella. Terreny muntanyós i improductiu. Població dispersa en cinc agrupaments humans que no tenen més de deu anys d'existència. El seu origen és el campament de refugiats de Colomocagua (Hondures), on arribaren fugint de la guerra i hi estigueren quasi nou anys. Cases fetes, la majoria, de llauna. Carrers inexistents. Poca aigua. Alimentació escassa i en dependència quasi total i exclusiva de la collita de la milpa (blat de moro i fesols). Clima tropical. Això és el marc extern de la Comunidad Segundo Montes del Salvador, però, com a contraposició, una gran força interna i una gran esperança per construir el seu futur des d'una perspectiva d'una comunitat amarada en la utopia de la teologia de la alliberació, la ideologia sandinista materialitzada en una estructura plena de pinzellades d'anarquisme assembleari. Tot això fa d'ella, una comunitat que viu i lluita per la utopia del seu demà i en la qual saben a bastament que el camí del seu autodesenvolupament passa per, entre d'altres, poder tenir una bona formació educativa i unes bones escoles per als seus quasi quatre mil nens i nenes.

El què i el com de l'agermanament

Cada dia més, sortosament, hi ha escoles que s'agermanen o manifesten estar agermanades amb escoles del Tercer Món, però, dissortadament, en aprofundir en què consisteix o com es materialitza aquest agermanament, generalment queda explicitat i concretat en un procés de carteig entre l'alumnat. Evidentment, si bé aquest fet resulta fonamental i bàsic, no podem confondre una situació d'agermanament únicament i exclusivament amb un procés d'intercanvi epistolar. Cercar un sentit més profund a l'agermanament ens porta al fet que aquesta visió o concepció està íntimament interrelacionada amb la concepció que hom tingui sobre què vol dir o hauria de significar *agermanament solidari*.

Sota aquest repte, Banyoles Solidària, ONG del Pla de l'Estany, planifica, conjuntament amb la implicació d'un gran nombre d'entitats i col·lectius, un projecte d'agermanament solidari amb la Comunidad Segundo Montes (Morazán, El Salvador). L'*agermanament escolar* forma part, doncs, del projecte global d'agermanament solidari i del qual és un bloc o subprojecte específic. L'agermanament s'ha endegat per aconseguir una dinàmica de solidaritat que possibiliti a la indicada comunitat de fer real, tant com sigui possible, la seva utopia d'autodesenvolupament que és, també, la utopia de tots plegats.

Objectius i plantejaments de l'agermanament

El projecte de Solidaritat amb la Comunidad Segundo Montes es va estructurar a partir d'uns punts d'anàlisi i de reflexió que tenen un doble objectiu genèric i final:

- Ser una acció concreta i específica que permeti ajudar a l'autodesenvolupament d'una comunitat del Tercer Món.
- Servir per *cercar un sentit profund sobre què és i significa, o millor, què hauria de significar la solidaritat amb altres comunitats.*

Les bases d'acció s'enfocaren, entre d'altres, sota les concepcions i els paràmetres següents:

a) Les relacions solidàries han de ser planificades sota el prisma de l'agermanament.

Cal entendre la solidaritat no com a almoina o ajut purament econòmic i material per solucionar unes deficiències puntuals, sinó com un acte voluntari i conscient de compromís i implicació global davant la injustícia. Acte i compromís en els quals ens sentim implicats perquè el seu problema és, també, el nostre problema.

b) Els agermanaments es fan amb persones que tenen noms i cognoms, cara i ulls, i no amb ens anònims.

El llaç i lligam personal és imprescindible per poder vivenciar en la pròpia pell la problemàtica de les altres persones. El coneixement personal permet cercar de manera més profunda direccionalitats solidàries que vagin més enllà del pur ajut material, que si bé és imprescindible i necessari, també ho són la implicació afectiva, el suport a la seva lluita diària i el compartir les realitats i problemàtiques mútues. Serà a partir d'aquesta experiència que es podrà generar un compromís solidari d'àmbit i sentit més universalista.

c) L'agermanament solidari és un acte d'intercanvi i enriquiment mutu.

La solidaritat no és un acte unidireccional, sinó que actua en dues direccions. No hi ha un canal superior a l'altre; cadascú dona alguna cosa en aquesta relació i tothom en surt enriquit.

d) L'agermanament solidari és globalitzant i integral.

El coneixement real del context i de les problemàtiques personals i comunitàries implica sentir-se col·laborador en la seva lluita. Aquesta tasca no és mai la solució d'un problema únic; és una globalitat la que els afecta i, per tant, la solució no sempre és econòmica. A voltes cal el suport ideològic; en d'altres, l'intercanvi d'opinions o el sentir-se recolzat davant una opció; o el saber-se acompanyat i que estan al teu costat o que d'altres confien en la pròpia acció i esperança; o bé, simplement, que altres persones són coneixedores de la pròpia existència i la pròpia lluita.

e) L'agermanament ha d'implicar responsabilitat, confiança i gestió personal.

Un agermanament solidari ha de comportar que cada part compromesa assumeixi personalment la gestió i la dinàmica de la

seva aportació i integració. Per aquest motiu, cada un dels blocs d'agermanament (educació, desenvolupament econòmic, cultural, social...) s'hauran d'estructurar en una Comissió Específica de Gestió i Seguiment on s'integri una representació de les persones, grups o institucions que potenciïn el seu desenvolupament. Uns representants de cada comissió específica integraran la Comissió d'Agermanament amb Segundo Montes i en la qual Banyoles Solidària actuarà simplement d'òrgan de coordinació.



f) L'ajut és col·laboració en les seves propostes i projectes.

L'aportació que des del món occidental es pot fer no radica en la satisfacció de dotar d'allò que per a nosaltres és o creiem important —per a ells pot ser superflu— sinó a col·laborar en allò, que segons la seva realitat, els resulta imprescindible i necessari per al seu desenvolupament.

Estructura i base dels projectes

Les premisses anteriors són la clau de volta que defineixen els projectes que s'estan desenvolupant avui al Pla de l'Estany i amb aquestes premisses es planificà l'acció d'agermanament. L'acció s'endegà, a més, tenint en compte:

a) Estructura social: implicació i agermanaments entre iguals.

Només a través de situacions paritàries entre iguals es pot entendre, amb profunditat, la necessitat, la lluita i els objectius que hi ha darrera l'esforç que hom fa des del Tercer Món. L'estructura de funcionament de la Comunidad Segundo Montes és en gran mesura de tipus autogestionari i assembleari. Existeix, per tant, una clara diferenciació de les estructures polítiques, de les de desenvolupament social o econòmic, del sanitari o educatiu; del religiós, o del cultural.... i en cada camp, existeix la comissió pertinent per treballar per a aquest desenvolupament que, si bé segueix les línies que conjuntament s'aproven, en el CCC (Comissió Coordinadora de la Comunidad) cada comissió té, això no obstant, autonomia de funcionament i gestió.



Estructura organitzativa de la Comunidad Segundo Montes.

Davant aquesta realitat, s'intentà que els llaços solidaris s'establissin amb grups o institucions de finalitats semblants que han de tenir autogestió en la relació i agermanament. Així doncs, les relacions dels òrgans polítics directius de les comunitats amb els Ajuntaments; les comunitats cristianes de base amb comunitats parroquials; escoles i coordinadora educativa (SILEM) amb els centres educatius; coordinadora pel desenvolupament de la dona (ADIM) amb moviments feministes; coordinadores del desenvolupament econòmic (COCSAL) amb l'Associació de Comerciants i Industrials de Banyoles... L'agermanament cal viure'l des de sectors tan diferenciats com sigui possible, ja que solament amb aquest enfocament s'aconsegueix un agermanament global. Un altre element important a tenir en compte és el de potenciar la possibilitat que qualsevol persona d'ambdues comunitats, pugui, d'una manera o altra, tenir camins d'integració a aquesta vivència solidària.

b) Estructura geogràfica: implicació intermunicipal i comarcal.

La Comunidad està dispersa en diferents nuclis (San Luis, Barrial, Quebracho, Hatos I, Hatos II), i en cada un d'ells té, alhora, la seva directiva. Funcionen conjuntament, però també autònomament. Geogràficament, formen part de la regió del Nord de Morazán junt amb d'altres municipis (Meanguera, Jocoaitique, Oxicala, Arambala, Perquín...) amb problemàtiques molt comunes i conjuntament intenten desenvolupar la seva regió creant òrgans de gestió supramunicipal semblants al que seria un Consell Comarcal.

També amb aquesta visió col·lectiva, el plantejament de l'agermanament aquí es pren no com una acció d'un municipi, sinó des de la perspectiva d'intentar integrar, tant com sigui possible, tot l'entramat social de la comarca del Pla de l'Estany.

Àmbits d'acció del projecte d'agermanament

Com ja s'ha pogut deduir, el projecte d'agermanament intenta incidir en camps molt diversificats i així es planifiquen accions envers els camps educatiu, religiós, cultural, social o socioeconòmic. Una aproximació o pinzellada genèrica de cada camp del projecte seria:

a) Escolar. L'objectiu és potenciar l'educació amb especial atenció a aspectes com: construcció d'escoles; col·laboració en la innovació educativa i en la formació permanent i professional dels mestres; beques i ajuts a nens i joves perquè puguin estudiar; dotacions de material escolar i didàctic...

b) Desenvolupament de la dona. Suport als processos que s'estan portant a terme per ajudar a la conscienciació dels drets de la dona i a la seva capaciació.

c) Construcció de l'església comunal. Si bé les necessitats i urgències socials són més importants de cara a la solució immediata, l'església és una necessitat de reforçament moral per a la comunitat, alhora que espai de serveis múltiples.

d) Desenvolupaments socioeconòmics. Aquí s'integren projectes diversos que ajudin a potenciar la riquesa de les comunitats i ampliar-ne els recursos econòmics o bé dotar-los d'infraestructures que permetin, a més, millores alimentàries o de serveis. S'està treballant en la construcció d'un forn de pa a Arambala; la d'un *tianquez* (mercat de bestiar) a San Luis que desenvoluparia al mateix temps el comerç, i es potencia la concreció d'una exportació dels seus productes sota la filosofia del «comerç just».

e) Suport cultural. Inclou qualsevol dinàmica que permeti ajudar

a la potenciació de la seva cultura o a l'intercanvi amb la nostra comunitat.

El projecte educatiu

Ha estat el primer que s'ha entomat i el primer en què es va posar fil a l'agulla, si bé s'està treballant paral·lelament en totes les altres direccions. El motiu d'aquesta prioritat radica, bàsicament, en el fet que la Comunidad Segundo Montes ha valorat des de sempre la formació dels seus membres per sobre de qualsevol altra inversió; per aquest motiu, la mateixa comunitat gestiona tota l'educació infantil i primària. Són conscients que només a través de la possessió d'una formació profunda i de qualitat tenen possibilitats de triomfar i de seguir endavant. El projecte educatiu que s'està duent a terme inclou diversos subprojectes d'actuació que poden resumir-se en els següents:

1. Escoles per a la regió Nord de Morazán: Pla de construccions escolars. La regió té molts nuclis on no hi ha escoles o bé, en d'altres casos, les que hi ha són molt deficientes i algunes a punt d'ensorrar-se. Se'n necessiten un mínim de set per a tota la regió i l'objectiu en què s'està treballant és el d'aconseguir construir-ne el màxim possible.

El projecte és assumit d'entrada pels Ajuntaments de Banyoles, Porqueres (agermanats oficialment durant la vinguda a l'octubre de 1997 de Mercedes Ventura, presidenta de la Comunidad, i els alcaldes de Meanguera i de Jocoaitique) i Camós; també hi col·laboren les APAs i entitats locals diverses. El compromís assumit, per un període de tres a cinc anys, consisteix a aportar una quantitat econòmica mínima per a aquest projecte, de tal manera que cada Ajuntament haurà construït, en finalitzar el projecte global, la totalitat d'alguna de les escoles. Actualment s'ha iniciat la guarderia de Barrial i es preveu que a finals de novembre estigui acabada. Aquesta guarderia és la que assumeix el municipi de Porqueres; en el proper 1999 s'iniciarà la construcció de l'escola de primària que ha d'atendre els nens i nenes des de tercer a sisè grau, a San Luis, potenciada per l'Ajuntament de Banyoles, i la següent (Jocoaitique o Sociedad) per l'Ajuntament de Camós.



2. Suport educatiu als estudiants més necessitats: *Ajuts i beques als nens i nenes.* Establiment d'una política d'ajuts i beques per ajudar a sufragar la despesa d'aquells nens i nenes que, d'altra manera, no podrien estudiar.

Són ja una realitat a la Comunitat de Segundo Montes, si bé encara l'ajut no permet atendre totes les necessitats. La dotació d'aquest ajut és assumit per les associacions de pares i coordinat pel SILEM, òrgan directiu de l'educació de la Comunitat i on estan representats, mestres, pares i polítics. Amb elles s'està possibilitant que nens i nenes que no podrien estudiar primària o secundària puguin fer-ho. En aquests moments, la Comunitat ha finalitzat l'elaboració de les bases i/o criteris que regiran la concessió dels ajuts.

3. Agermanaments escolars.

3a. *Agermanaments escolars.* S'han establert i signat llaços d'agermanament i intercanvis epistolars, entre les escoles de

l'Entorn de Mata amb Barriall; Baldiri Reixach, Verge del Remei i Can Puig, de Banyoles, amb San Luis; Quebracho i Hatos I (respectivament) i l'IES Pla de l'Estany de Banyoles, amb el Centro de Tercer Grado de San Luis. D'altres centres de primària com Cornellà del Terri i Fontcoberta, si bé hi participen, no tenen encara establert el llaç formal d'agermanament amb una determinada escola, però s'està planificant per a un futur molt proper, i en d'altres com IES Brugulat o IES Pere Alsíu la relació d'agermanament s'està planificant amb l'Institut de Secundària de Condega (Nicaragua) o el de Kerewan (Gambia) amb qui es manté, també, un projecte d'agermanament.

3b. Intercanvis professionals i ajut al desenvolupament educatiu. El primer intercanvi es produí durant l'estiu del 1997 amb l'estada de tres banyolins que estigueren treballant en processos de capacitació i formació dels educadors populars inclosos en un projecte avalat per l'UdG i el Fons Català. A partir d'aquest primer contacte s'aconseguí que durant un mes (del 16 d'abril al 16 de maig de 1998) Orfilia Vigil Caballero i Medardo Elías, educadors populars de la Comunidad, fossin convidats a visitar escoles de primària, instituts de secundària, centres d'educació especial i tallers ocupacionals de la nostra comarca o de Girona, i conviure-hi amb l'objectiu d'observar i analitzar l'estructura i organització escolar, l'aplicació metodològica i didàctica, les disponibilitats, atencions, recursos i estratègies d'aprenentatge que es desenvolupen i s'apliquen a casa nostra. Amb aquest contacte, poden aportar el seu aprenentatge a la comunitat i fer-ne les adaptacions escaients a la seva necessitat i especificitat. L'experiència d'aquest intercanvi fou valorada molt positivament per part de la Comunidad i per tots els centres on s'establí l'intercanvi i, especialment, la dinàmica escolar creada amb la seva presència física, fet que impulsà dissenys educatius molt engrescadors i profitosos per a l'alumnat i fins i tot per a tot el professorat. La convivència creada va permetre que els centres educatius (de primària i secundària) proporcionessin dotacions i recursos didàctics (projector de diapositives, radio-cassets, màquina fotogràfica, material informàtic, material audiovisual per a l'aprenentatge de l'anglès, cisalles, llapis, tisores, pintures...), que es lliuraren a la seva marxa o foren portats per les mestres que s'hi desplaçaren durant l'estiu. Cal destacar entre d'altres accions, la campanya «Llibres, ponts d'amistat», que moltes

escoles organitzaren mentre els educadors populars (Orfilia i Medardo) estigueren entre nosaltres. Cada escola, de manera particular i a partir de les donacions dels seus alumnes i famílies, recollí els llibres i els han fet arribar a l'escola amb la qual estan agermanats. En conjunt, els llibres tramesos superen el miler.

La relació d'intercanvi professional es complementà, amb l'anada durant el mes de juliol d'enguany, de quatre mestres de la comarca, a treballar a la Comunidad per continuar aprofundint i intercanviant experiències. Un dels objectius prioritaris va ser el d'ajudar a consolidar la creació del centre de recursos pedagògics que s'havia iniciat ja durant la primera estada i en la qual es portaren materials didàctics per treballar les matemàtiques (blocs lògics, calculadores, àbacs, reglets, trencaclosques, jocs...). Altres accions en què les mestres intervingueren foren l'ajuda en el procés d'organització de la biblioteca de la Comunidad, la creació de biblioteques escolars i d'aula i en tasques de planificació i organització escolar.

Aquest primer pas d'interrelació professional ha estat possible gràcies, especialment, a la implicació i col·laboració de l'Ajuntament de Banyoles, l'Ajuntament de Porqueres i les associacions de pares i els claustres.

Posició i compromís de les escoles

L'activitat escolar en el camp de la solidaritat pot diferenciar-se, a grans trets, en grans blocs o tipologies:

- a) *Accions encaminades a l'establiment de relacions i ajuda.*
- b) *Acció de conscienciació crítica.*

La tasca de relació inclou aspectes d'intercanvi epistolar, informatiu o d'ajut específic, com poden ser trameses de material educatiu, llibres... i cada escola té contacte directe amb l'escola agermanada i totes les relacions que s'estableixen la fan directament i personalment i d'acord amb la seva dinàmica específica. El repte, això no obstant, es planteja respecte a com integrar dins el projecte escolar la direccionalitat d'aquest enfocament «relacional» amb l'enfocament «conceptual» pel que això repre-

senta de trencament amb certs hàbits, línies i procediments d'ensenyament establerts.

Sortir del pur acte de caritat o almoïna que se soluciona en plantejar actes puntuals que es resolten, la majoria de vegades, a partir de donar informació objectiva de fets o situacions com aquell qui imparteix una classe teòrica més i que pot arribar a comportar fins i tot la feina extra d'una recollida i una tramesa, però on la implicació personal queda al marge d'un plantejament que comporta el compromís personal profund, resulta realment difícil d'assumir i a tots ens és difícil de tenir clars els camins que cal emprendre com fresar el camí a recórrer. Per anar evolucionant envers aquesta direcció del compromís solidari, caldria lluitar per potenciar l'assoliment dels grans objectius i fites educatives següents:

- Recuperar la il·lusió i la utopia enfront del desànim i acceptació passiva de la realitat.
- Promoure un esperit unitari enfront de l'individualisme aïllacionista.
- Potenciar la creativitat i diferencialitat enfront de l'uniformisme i mimetisme.
- Promoure el compromís enfront de la tolerància.
- Treballar i exigir la justícia enfront de la pura beneficència.

En aquests moments, el debat sobre què ha de ser l'agermanament escolar està solament en els seus inicis, en les beceroles de la seva concreció, i aquesta és la fita que a partir d'ara hem d'intentar conquerir. Des de Banyoles Solidària, pensem que les accions que es plantegen per aconseguir-ho, passen per:

- *Creació d'una Comissió de Gestió de l'Agermanament Educatiu on s'integrin representants dels centres educatius i APAs per autogestionar tot el projecte.*
- *Potenciament dels intercanvis personals de mestres de les dues parts i en les dues direccions* (per al proper estiu està ja planificada una nova brigada de mestres que es desplaçaran al Salvador per continuar l'experiència).
- *Potenciar la implicació de les APAs, Consells Escolars, Consells Municipals i resta d'Ajuntaments* (la majoria dels

implicats ha aprovat destinar el 0,7% del seu pressupost a l'ajuda solidària).

- *Assumir i autogestionar per part de cada claustre algun projecte d'ajuda a la innovació educativa o de dotació que tingui l'escola amb qui està agermanat.*
- *Planificar anualment algun projecte conjunt, com el cas de «Llibres, ponts d'amistat».*
- *Treballar la realitat del Tercer Món i les problemàtiques derivades de l'explotació i la injustícia, prenent com a centre d'anàlisi la realitat explicitada pels mateixos alumnes en les seves missives.*
- *Establir i potenciar un procés d'intercanvi entre les escoles i instituts comarcals per exposar les experiències, accions i projectes desenvolupats en referència a la solidaritat i elaborar-ne dossiers de treball.*
- *Fonamentar-se en les experiències prèvies de campanyes o propostes didàctiques acomplertes en els centres (Proposta didàctica sobre Pau i Solidaritat del Verge del Remei [1991-92]; Jornades d'Interculturalitat [Baldiri Reixac, Mata]; projecte comarcal de Mans Unides, que es desenvolupa des de 1985, intercanvi amb Guatemala [Can Puig], Diades de la Pau [Cornellà]...) per elaborar una proposta curricular conjunta.*
- *Potenciar l'obertura i integració a les dinàmiques solidàries diverses que arriben als centres educatius.*

L'esperança com a cloenda

Les utopies no són solament idees per aplicar en espais allunyats o vàlides únicament per a altres persones. Les utopies són, també, per viure-les a la nostra pell, en el nostre cor i en els nostres pobles i carrers. La utopia, sempre, pot arribar a ser una realitat i és per això que és utopia. És una prova de la utopia realitzada el fet que unes Associacions de Pares, uns centres educatius, unes entitats, uns col·lectius i uns Ajuntaments, unes entitats comercials... uneixin els seus esforços per fer possible aquests actes de justícia social destinant una part del seu pressupost al Tercer Món, o que grups de dinamització de l'esplai d'infants com «La Xarxa» organitzin la seva festa de cloenda d'activitats del curs 1997-98 en benefici d'aquest projecte, o l'enfocament centrat a donar a conèixer

32 Escoles solidàries

aquesta Comunitat de Segundo Montes en la Festa de la Cançó Solidària del Pla de l'Estany celebrada durant l'estiu a Porqueres; o les adhesions particulars, o...

Tot configura un conjunt que permet alegrar-nos perquè aquests fets són indicadors claríssims que auguren una transformació social que s'està originant en els nostres pobles i que obre les portes a una clara esperança de renovació educativa que incidirà en la formació de noves generacions més conscienciades per la solidaritat i la justícia social i capaces de treballar per construir, entre tots, un món més just i humà.

L'article recull el projecte d'acció educativa en el consum crític que s'impulsa des de Sodepau. Reflexiona sobre el que vol dir el «consum responsable» i exposa les eines de treball que inclou el projecte, així com l'activitat d'un joc anomenat «Botiga dels Herrers».

Treballar el consum responsable a l'escola

«Alguns hem d'aprendre a viure senzillament perquè d'altres senzillament puguin viure.»

Xavier Montagut

Sodepau

Mahatma Gandhi

Si hem de fer cas dels que controlen l'economia del país, sembla que el nostre consum és més important que la nostra cultura i educació. Així es pot deduir del fet que el 1997 la despesa publicitària fos més important que el pressupost conjunt dels Ministeris d'Educació i de Cultura. Encara que pensem que la cultura i l'educació són més importants que l'objectiu de fer-nos consumir una mercaderia o una altra, resulta difícil pensar que tants recursos no influeixen en nosaltres i en els nostres alumnes: una educació que vulgui contextualitzar la seva activitat en el medi on s'insereix difícilment podria prescindir d'aquesta realitat.

De fet, quan la Logse reconeix que l'educació del consumidor/a és un dels eixos transversals que ha de ser present a totes les àrees curriculars i a la vida dels centres, no fa res més que reconèixer el repte educatiu que ens planteja aquesta realitat social. Ajudar a treballar aquest eix transversal, especialment en les escoles de secundària, és el que pretén el projecte d'acció educa-

tiva en el consum crític que estem impulsant des de Sodepau/Sodepaz.

Què volem dir amb «consum responsable»?

Un projecte educatiu que vol treballar essencialment les actituds i els valors cal que clarifiqui els seus propis valors:

Seguint la classificació de l'estudi de 1976 de l'Organització Europea de Consumidors, titulat *Educació del consumidor a les escoles*, nosaltres ens situaríem a cavall entre l'educació en el consum «responsable» i la postura anomenada radical. Rosa M. Pujol, en el seu llibre *Educación y consumo, la formación del consumidor en la escuela*, publicat per l'ICE de la Universitat de Barcelona, resumia així la concepció «responsable»:

«El consumidor/a ha de considerar aspectes que van més enllà d'exigir un producte que no afecti la seva salut, que respongui al millor preu i la màxima qualitat; ha de considerar aspectes que vagin més enllà d'un consum desmesurat i influït per la publicitat, ha de considerar tot allò que relaciona l'adquisició o l'ús d'un bé amb el procés de fabricació i la seva relació amb la societat i el medi ambient... Des d'aquesta situació, l'educació del consumidor/a implica dotar-los d'elements que els responsabilitzen en les conseqüències que les seves actuacions tenen en l'àmbit social i ambiental.»

En general, un consum responsable es planteja des de la perspectiva que el nostre planeta no pot sostenir el nostre actual nivell i forma de consum ni des del punt de vista de l'esgotament dels recursos ni des del punt de vista dels residus que generem. Tanmateix, la responsabilitat davant de l'excés de consum no és igual per a tothom. El nivell de malbaratament dels països anomenats del Nord apareix com a escandalós davant de les penúries del països del Sud. Però, ni tot el Nord és homogeni (a les desigualtats originades per les diferències de classe social, cal afegir-hi les de gènere, les minories ètniques...), ni ho és tot el Sud. Així estem davant de problemes que afecten tota la Humanitat com a espècie, però, a l'hora d'analitzar l'origen dels problemes, els seus efectes

i les possibles alternatives ens apareixen les diferències entre el Nord i el Sud, les diferències de classe, de gènere, culturals... Construir una visió global del consum obliga a *combinar totes aquestes variades perspectives*. I fer-ho *des dels valors de solidaritat, justícia social, no-discriminació, preocupació ecològica*, pels quals hem optat les persones que hem treballat aquest projecte educatiu ens porta a empatitzar amb els sectors que més pateixen, a prendre partit per les seves alternatives i les seves crítiques.

Anar a l'arrel dels problemes

Situats en aquesta perspectiva, la primera cosa que constatem és que l'existència d'una majoria de la població mundial empobrida no és aliena al model de consum i producció hegemònic, a les relacions internacionals de dominació existents (en especial a la injusta estructura del comerç internacional), a les característiques patriarcal de les nostres societats, a l'etnocentrisme de les cultures hegemòniques del món actual. Per això ens situem també en la posició que el citat informe qualifica de radical en el sentit que per a nosaltres una educació impregnada del valors solidaris ens porta a una educació crítica amb les estructures i els grups de poder que estan a l'arrel de l'actual situació.

Avui els defensors del món tal com el coneixem argumenten que és l'únic món possible i que qualsevol alternativa és una quimera. El seu raonament és, en ell mateix, la negació del pluralisme, del debat i la crítica. Quan alguns autors l'han anomenat el «pensament únic», estaven remarcant el seu caràcter profundament dogmàtic i la seva utilització sectària dels mitjans de comunicació. En tant que s'oposa a la citada visió del món, tot el nostre projecte està recorregut pel debat, el pluralisme i la crítica. No plantegem una alternativa al pensament únic avui dominat. Deixem per a ell la pretensió d'exclusiu i nosaltres optem per la pluralitat d'alternatives. Davant la seguretat i comoditat d'un pensament únic que té una mateixa recepta per a tot, hem optat per la riquesa de la diversitat. Intentem, doncs, introduir explicacions multicausals, fer ressaltar les interrelacions entre els temes, entre unes i altres causes fugint dels vincles unidireccionals entre causa i efecte. Quan ha estat possible,

hem introduït la diversitat d'opinions convençuts de la riquesa i la necessitat d'educar-nos en un diàleg plural.

Eines per al treball

Tot el projecte educatiu inclou diverses eines de treball. En primer lloc hi ha la possibilitat de dur a terme el joc de la «Botiga dels Errors». Existeixen també un conjunt de materials didàctics per portar a l'aula, incloent-hi suggeriments d'activitats per fer amb el grup classe, i hi ha materials de suport: una exposició, així com una selecció de diferents materials videogràfics

Aquest conjunt d'eines, especialment els materials didàctics, busquen proporcionar útils per construir les més variades dinàmiques educatives. Alhora que s'ofereixen als professors activitats pensades i preparades per fer a l'aula. El conjunt de materials és molt ampli i amb múltiples activitats, que poden funcionar independentment per tal que cada professor seleccioni allò que consideri oportú per dur a terme el seu treball de programació a l'aula partint de la situació dels seus alumnes i dels seus objectius pedagògics. Programació que ni podem ni volem substituir.

Tanmateix i per facilitar la tasca de programació suggerim diferents formes d'utilització. N'agafarem una per descriure les eines que hem creat.

Aquesta s'inicia amb una activitat de motivació, motor de qualsevol activitat d'aprenentatge i que massa vegades manca a la nostra escola.

«Botiga dels Errors»

L'activitat és un joc anomenat la «Botiga dels Errors». Aquesta activitat, que té el format d'un concurs televisiu del tipus del «Precio Justo», no busca endevinar el cost monetari de les coses, sinó el seu cost ecològic i social. Amb diferents proves i jocs i d'una forma lúdica es vol qüestionar la visió que tenen els i les alumnes dels seus propis actes de consum. Busca obrir interrogants i mostrar



Foto: Teresa Serra.

aspectes curiosos i innovadors. Així, tot i treballar sobre objectes i temes que són sempre presents en les seves vides (fins i tot objectes que porten a sobre), mai no han vist que tenen altres cares sovint amagades. Durant el concurs televisiu, es van repassant els temes que després trobaran als materials per a l'aula i als materials de suport (exposició, vídeos). La realització de la «Botiga dels Herrors» requereix uns monitors i uns atrezzo que es poden demanar a Sodepau. Tanmateix, aquesta activitat és independent de la resta: pot utilitzar-se lligada amb altres activitats i les altres activitats no en necessiten.

Són vuit els temes que es tracten tant en el joc com en els materials per a l'aula i en els materials de suport. Són: Residus, Fusta, Energia, Cafè, Cacau, Roba, Sabatilles esportives, Begudes i Refrigeris. Junt amb els continguts hem buscat diversificar els procediments de treball: exposicions, dibuixos, mapes, estadístiques, contes, jocs de rol. Hem procurat que siguin qüestions properes a

l'alumnat amb l'objectiu que construeixin un coneixement profund sobre productes, anuncis, fets, marques..., que ja són presents a les seves vides.

Hem proposat procediments actius i participatius. N'hi ha un que es basa en un treball en grups per cada un dels temes per després fer una exposició als seus companys. Aquest procediment, que és un dels que hem experimentat a la fase de posada a prova del materials, permet que els alumnes facin seu el tema que representen, treballin procediments com parlar en públic (sovint poc treballats a la nostra escola), que apareixen com molt atractius per als seus companys, els quals reben una selecció d'arguments i unes formes de comunicació que els són més properes que les del professor. Aquesta forma d'utilització permet també unes activitats comunes (construcció d'un mapa, d'una taula d'idees comunes, d'una pluja d'activitats i una avaluació conjunta...) que poden ser treballades pel conjunt de la classe en la fase final.

Eixos transversals

Creiem que el consum i especialment l'educació en els valors que volem treballar a través del consum responsable i crític hauria de travesar el conjunt del currículum i, el que encara és més important, conformar l'activitat pràctica dels estaments escolars i especialment de la mateixa escola.

Alhora som conscients de l'escola realment existent, l'escola dels butlletins de notes a la qual es demana que sigui transmissora d'uns coneixements que, acumulats en quantitats suficients, donaran pas a una nota màgica que permetrà accedir a uns estudis superiors desitjats o a una titulació que faciliti la inserció en un mercat de treball competitiu i exclouent. Escola que forma part d'una societat on la cultura tendeix a la simplificació, a les explicacions unicausals i unilaterals, a les visions lineals, i on la imatge espectacular val més que mil paraules i el titular cridaner genera més opinió que un article raonat..., en què es gasten milions de pessetes per fer-nos buscar en qualsevol mercaderia la «sensación de vivir» o la «chispa de la vida».

Pegats a una escola competitiva

Com evitar que les nostres activitats i propostes no siguin, en el millors dels casos, fets aïllats i secundaris en la vida de l'escola o, en el pitjor, les bones intencions de les classes d'ètica, però que no tenen res a veure amb la vida quotidiana de l'escola? Des del nostre punt de vista, ser conscients de l'escola (i la societat) on estem i mantenir la utopia d'una educació basada en valors de solidaritat, consum responsable i crític implica introduir un conflicte entre la nostra acció educativa i l'entorn escolar i social, per petit que sigui aquest conflicte. El simple fet de fer més complexa una explicació, introduir un punt de reflexió crítica davant d'un producte, recordar que la veritable sensació de viure és la pròpia vida i que no es troba en cap producte comporta introduir una inflexió en la boja carrera consumista a la qual l'alumnat és empès dia rera dia. Però tan important com introduir un punt de conflicte amb l'entorn és donar eines per intervenir en aquest conflicte d'acord amb els valors que volem portar a la pràctica. És per això que tots els materials estan farcits de propostes d'acció

Hem fugit de plantejar les possibles accions com una responsabilitat exclusivament individual, com massa vegades han fet campanyes dirigides al consumidor i que responsabilitzen exclusivament els individus i generen sentiments de culpabilitat, frustracions i, al final, passivitat. Sense oblidar que qualsevol consum responsable parteix d'opcions personals, hem de destacar les distintes possibilitats que aquestes opcions personals s'insereixin en accions col·lectives, especialment petites accions que es poden dur a terme en l'àmbit escolar.

Accions possibles que impliquin l'alumnat, el professorat i l'estructura escolar en una interrelació que, a diferència de la jerarquització tradicional, té com a objectiu l'acció transformadora del nostre entorn d'acord amb els valors que propugnem és per nosaltres una acte educatiu bàsic no sols per al nostres alumnes, sinó per a nosaltres mateixos. El dia que deixem d'aprendre en la nostra tasca de professors haurem matat el que fa que aquesta tasca sigui quelcom viu, capaç d'apassionar.

El 1r. Ral·li de la Solidaritat Terrassa-Dakar és una iniciativa de l'escola pública Joan XXIII i les persones vinculades al barri de les Arenes de Terrassa per ajudar en la tasca que duu a terme en Ferran Sans en un suburbi als afores de Dakar.

Els Amics d'en Ferran. Ral·li de la Solidaritat

**Ángel Copete
Valero**

Director CEIP
Joan XXIII de Terrassa

Sebastià Miralda

Amics d'en Ferran.
AAVV de les Arenes

Aquell gris vespre de desembre del 1994 ens reuníem a l'aula de música de l'escola Joan XXIII del barri de les Arenes de Terrassa una colla de gent vinculada al centre, al barri i, molt especialment, a la figura d'en Ferran Sans, el qual des del Senegal ens suggeria més que ens demanava algun possible ajut per a la tasca que estava duent a terme al suburbi de Guediawaye, als afores de Dakar. D'aquella reunió entre alguns mestres de l'escola, un grapat d'antics alumnes i alguns veterans lluitadors de les primeres reivindicacions del barri... va néixer la Comissió d'Amics d'en Ferran.

Una setmana més tard tothom aportava les seves iniciatives i així naixia el 1r. Ral·li de la Solidaritat Terrassa-Dakar. A partir de gener de 1995, de l'escola Joan XXIII emanava un manifest al barri i a tota la ciutat que recordava la figura d'en Ferran Sans i promovia activitats múltiples per a la recollida de fons.

Assemblees de veïns, actes audiovisuals de promoció, festivals de teatre i danses, encontres esportius, venda de samarretes amb el logotip adient, enganxines, notes de premsa, entrevistes a les emissores de ràdio i TV locals... i un compte obert permanent que ha rebut un corrent continu d'aportacions. Tot menat des de

l'escola, que a més ha fet captacions anuals entre alumnes i professors per als *Amics d'en Ferran*. Tot això, enriquit per subvencions de la Comissió de Solidaritat del Consistori Municipal, que s'ha vist atret i arrossegat per l'abast de la feina solidària, ha completat prop de sis milions de pessetes que han permès la construcció del centre Ekkool Kalasans, el seu equipament i afronta, a més, les despeses de mestres i monitors durant uns anys.

Les Arenes, Terrassa 1962 - Sam Sam 3, Dakar 1998

Qui és en Ferran Sans?

Fa més de 30 anys, quan el barri de les Arenes alçava el cap compungit després de la gran riuada de 1962, van venir al barri uns pares escolapis i entre ells el Ferran. Venien a contribuir a la reconstrucció i tal vegada a la cristianització d'un barri marginal i ignorat per tots els poders. Del seu esforç, en el qual van engrescar el veïnat, va néixer la nostra escola, l'escola del barri, construïda amb fons particulars, però gens privada, un patronat Joan XXIII que, malgrat la seva titularitat eclesiàstica, era d'antuvi una escola oberta a tots i a totes les idees. Allà treballà el Ferran uns quants anys. Però ell fou molt més que un mestre. Era amic de tots, organitzador d'activitats i col·laborador amb qualsevol moviment de promoció del barri. Membre fundador i peça cabdal de l'Associació de Veïns, dels Centres Juvenil i Infantil, fou durant molts anys pilar insubstituïble per organitzar qualsevol activitat enriquidora de les Arenes.

Quan en 1990 en Ferran Sans marxa a les terres africanes del Senegal ho fa perquè creu que aquí ja no és imprescindible. L'escola Joan XXIII, ara ja totalment pública, i el seu, el nostre estimat barri, ja són adults per continuar la feina endegada trenta anys enrere.

A Sam Sam 3, un humil però angoixosament creixent barri de Dakar, en Ferran reprèn amb renovada il·lusió la seva feina. Allà organitza, promou, col·labora tal com ho ha fet sempre, aprèn la llengua nadiua i alfabetitza, ensenya, educa, estimula la promoció cultural, sanitària i econòmica i també parla de Déu, si li ho demanen.

Però en Ferran continua unit a les Arenes i a l'escola Joan XXIII. Ens escriu sovint, ens parla d'aules amb rates a la claror d'una espelma, de llargues caminades per buscar aigua o per assistir a classes rudimentàries de sostre de llauna. Ens commou. Per primera vegada demana, ell que ha estat el que sempre dona.

I entre nosaltres frueix l'herència que a la solidaritat clama. I tenim una sort, la feble pesseta creix joiosa en arribar a la sabana africana: un milió alça teulades, dos equipen les aules... en arribar al 6 milions, fins pot néixer burocràcia. Però l'escola, el barri i tot Terrassa confien en aquell mestre que de lluny ens traça el camí.

Perfil socioeconòmic històric de l'escola Joan XXIII

El CEIP Joan XXIII està situat al barri de les Arenes, al NE de la ciutat de Terrassa. Aquest barri està configurat per un nucli de població antic, bastant homogeni, nascut durant els anys 50 i 60, desvinculat de la ciutat per la riera que dona nom al mateix barri i per la via fèrria de RENFE (línia Barcelona-Manresa). El barri de les Arenes va anar creixent al marge de tota ordenació urbana fins als primers anys 70. L'al·luvió immigratori va nodrir aquest conglomerat a còpia de continuades aportacions, generalment d'origen andalús. La casa unifamiliar, casa de diumenges, podríem dir perquè fou a les estones de lleure, a ratxes, sense plànols i amb deutes, va anar conformant una barri rabassut d'humils construccions.

Des de llavors el barri ha experimentat canvis substancials: ha crescut molt i ho ha fet amb promocions de cases unifamiliars i nous blocs de pisos d'un *standing* mitjà i alt, que acullen una població de recursos econòmics mitjans. A més, durant els darrers anys s'ha viscut una apreciable millora econòmica general, però poc consolidada i deguda a ocupacions poc estables i molt freqüentment de l'àmbit de l'economia submergida. Això fa que, malgrat les favorables aparences d'un barri que progressa, qualsevol crisi ocasional o l'atur endèmic de la ciutat afectin de manera acusada els estrats més dèbils del nostre entramat social, com es detecta fàcilment en la persistència d'un nucli irreductible de peticions d'ajuts diversos (llibres, menjador...) que es mantenen any rere any, encara que el conjunt sembli acceptablement embarcat en la societat de consum.



L'escola Joan XXIII ha acollit des dels seus orígens, l'any 1965, la quasi totalitat de l'alumnat de les Arenes i ha estat durant anys, junt amb el Centre Social (Associació de Veïns), tota la presència cultural al barri, mancat fins fa ben poc de qualsevulla altra entitat social, recreativa o d'altra mena, llevat d'una penya flamenca i tres equips de futbol.

Ens trobem en una situació d'arrancada cap a un futur que pot posar aquest barri entre els capdavanters de la perifèria terrassenca. El seu creixement urbanístic força acurat el fa ara un nucli receptor de ciutadans de Barcelona i del seu entorn més proper. L'escola té el repte d'acollir tota aquesta aportació demogràfica nova i enriquidora del vell barri.

Ekkool Kalasans - Escola comunitària de base a Sam Sam 3

Continuant la feina endegada per l'Escola Pia del Senegal i amb el suport important dels ajuts que arriben des de les Arenes i de Terrassa es concreta al barri de Sam Sam 3, del municipi de Diamaguene, la construcció de l'escola comunitària de base Ekkool

Kalasans destinada al 60% de nens que no escolaritza l'escola pública. Un fet destacable és la implicació dels veïns del barri a buscar el terreny, netejar i iniciar la construcció. Les classes hi van començar el 13 d'octubre de 1997.

Actualment molts són els projectes per a 1998 que es volen continuar: lavabos, camps d'esport, plantada d'arbres, hort, enllumenat, classes nocturnes d'alfabetització, d'educació de base, aigua, tallers de sanitat, esplai...

No volem acabar aquesta breu memòria sense unes paraules d'*agraïment* sincer. El barri de Sam Sam, d'uns deu mil habitants, és conscient que hi ha hagut en poc temps un canvi qualitatiu important: ha nascut una petita escola, molt maca i amb perspectives de futur, que de moment permet ja a més d'un centenar de nens i nenes començar un *camí nou* en les seves vides. Aquests nois i noies, així com les seves famílies, se senten més *dignes*, més reconeguts, més ciutadans normals. I són conscients que han arribat a aquesta situació *per solidaritat*. En comptes de ser una dependència, o una mena d'humiliació, això els és un estímul.

A la primera reunió de pares va quedar claríssim l'*agraïment a tots aquells que han fet possible aquesta escola* —d'una manera particular Terrassa Solidària i l'Associació Amics d'en Ferran— però també que *ara comença el compromís dels pares*. Una professora va dir: «Tot això ho han fet per vosaltres; i ara, vosaltres, què fareu per l'escola?».

La nostra és una *escola comunitària de base*. No hi ha dubte que la comunitat s'està implicant de mica en mica en la marxa de l'escola, i ho farà cada vegada més, fins a fer-la seva. És un dels objectius d'aquest projecte de cooperació entre dues escoles separades en la distància però unides per unes arrels comunes i situacions inicials semblants.

ONGS i altres institucions solidàries

El present recull no integra totes les ONG i entitats o institucions solidàries existents a Catalunya. S'ha procurat incloure, prioritàriament, aquelles d'àmbit i d'actuació més genèric i global i de diferents poblacions catalanes. Moltes de les indicades a Barcelona tenen delegacions a Girona, Lleida, Tarragona o a altres poblacions catalanes.

ENTITAT	Adreça	Telèfon - Fax*	E-Mail - www
Ajuda en Acció	Balmes 32, 3r. 1a. 08007 Barna	4883377 - 4883279	
Ameríndia Cooperació	Llibertat 29, 2n. 1a. 08860 Castelldefels	6642914	
Amics de Vicki Sherpa	Sant Lluís 63, 2n. 3a. 08024 Barna	2101950	amicsvsh@filnet.es www.bcnet.upc.es
Amics del Bisbe Pere Casaldàliga	Rivadeneyra 6, 10è. 08002 Barna	3176177 - 4125384	
Arenys Solidari	Rial Sa Clavella 138, 1r. 1a. 08350 Arenys de Mar	7959900 - 7957031	
Arquitectes Sense Frontereres	Plaça Nova 5 08002 Barna	3067819	asf.cat@arquired.es
Ass. Catal. d'Enginyeria Sense Fronteres	Via Laietana 39, 6è. 08003 Barna	3192300 - 3100681	esf@pangea.org/esf

* Recordeu que en tots els telèfons i faxos heu de marcar el prefix.

46 Escoles solidàries

ENTITAT	Adreça	Telèfon - Fax	E-Mail - www
Ass. Cat. Professionals per a la Cooperació	Pons i Gallarza 1-3, 5è. 08030 Barna	2742504 - 2742094	acpc@mx3.redestb.es
Ass. Catal. de Solidaritat i Ajuda als Refugiats	Paral·lel 204 08015 Barna	2924077 - 2924173	
Ass. Catal. per la Pau	Rda. St. Pere 44, ent. 1a. 08010 Barna	3193682	
Ass. Catòlica Internac. Serveis Joventut Fem.	València 273, 1r. 1a. 08009 Barna	2155626 - 4873217	
Ass. Cultural Universitària (ACULL)	Rovira Roura 177 25006 Lleida	702000	
Ass. d'Ajuda Mútua d'Immigrants a Catal.	Rbla. de Sta. Mònica 10 08002 Barna	3187827 3046825	
Ass. d'Amics Unesco de Manresa	Hospital 14, 2n. 1a. 08240 Manresa	8747910 - 8744858	
Ass. Juv. de Cooperació al Desenvolupament	Via Laietana 30, 3r. U 08003 Barna	3190109 - 3100445	codes@asertel.es
Ass. Per les Nacions Unides a Espanya	Fontanella 14, 1r. 1a. 08010 Barna	3013198 - 3175768	anu@bcn.servicom.es http://www.servicom.es/anue/
Banyoles Solidària	Passeig Indústria 25 17820 Banyoles	570050	
Blanes Solidària		373900	
Bombers Sense Fronteres	Ctra. de Cornellà 2, àt. 2a. 08950 Cornellà	3719129	
Caldes Solidària	Gustavo A. Bécquer 7 08140 Caldes de Montb.	8654213	
Caritas Diocesana	Plaça Nova 1 08002 Barna	3013550 - 3013961	
Casa de la Solidaritat	Vistalegre 15 08001 Barna	443492	
Casal de Cuba del Prat	Pl. Jardins de la Pau s/n 08820 Prat de Llobr.	4782141	
(CAMI) Catalunya Missió	Passeig del Riu 4 08240 Manresa	8722931	ebis-manresa@tsai.es
Centre Autogestionari de Solidar. a l'Àrea Llatina	Vistalegre 15, baixos 08001 Barna	4434392	
Centre Unesco de Catalunya	Mallorca 285 08037 Barna	4589595 - 4575851	eunescocat@cc.uab.es
Col·lectiu Etnos de Cooperació	Dr. Barraquer 1, bloc B, 4t 2 08770 St. Sadurní d'A.	8183657 - 8183197	
Comis. d'Agermanament Salt-Quilalí	Sant Dionís 40 Salt	241128 - 233361	
Comité de Solidaritat amb els pobles del Perú	Besós, 45 08227 Tarrassa	7316541	

ENTITAT	Adreça	Telèfon - Fax	E-Mail - www
Comité Oscar Romero de Barcelona	Fabra i Puig 260, 2n. 2a. 08016 Barna	3498803	asalvado@pie.xtec.es
Consell Interhospitalari de Cooperació (CIC)	Sabino Arana s/n 08027 Barna	3308511 - 3303246	
Cooperació Amazònica (COAM)	Girona 35, 3r. 1a. 08010 Barna	4121134	
Coordinadora ONG Solidàries Comar. Giron.	Pi. Lluís Companys 12 17003 Girona	213050 - 213717	
Coordinadora pel 0,7% Tarragona	Ap. Correus 1117 43080 Tarragona	243367	
Creu Roja a Catalunya	Vallvidrera 73 08017 Barna	2051414 - 2804280	crcoop@lix.intercom.es www.intercom.es/creuroja
Desenvolupament i Immigració	Pi. Lluís Companys 12 17003 Girona	213050 - 213717	
Educació Sense Fronteres	J. Anselm Clavé 6, 1r. 1a. 08002 Barna	4127217 - 4124036	
Entrepobles	Ramon Berenguer 1, 3r. 1a. 08002 Barna	2683366 - 2684913	epueblos@pangea.upc.es
Esparraguera Solidària	Arbres 21. Centre Dual 08292 Esparraguera	7773385	
Farmacèutics Mundi	Milà i Fontanals 13 08205 Sabadell	7124543 - 7124483	
Federació Catal. d'ONG pel Desenvolupament	Junta Comerç 24, pral. 1a. 08001 Barna	3019523	
Federació Catal. d'ONG pels Drets Humans	Mallorca, 285 08037 Barna	4589595 - 4575851	eunescocat@cc.uab.es
Federació Catal. d'ONG per la Pau	Pau Claris 76, pral. 1a. 08010 Barna	3025129 - 3017562	perlapau@pangea.org
Federació de Dones per a la Igualtat de Catalunya	Pg. St. Joan 26, 2n. 1a. 08010 Barna	2650902 - 2329731	
Federació de Dones per a la Igualtat del Baix Llobr.	Gavà 90 (Can Sellarès) Orient 46, baixos	6372299	
Fundació AKWABA	08904 Hospitalet Llob. Roger de Llúria 15	4407696 - 4409533	akwaba@pangea.org
Intermón	08010 Barna	4820700 - 4820707	www.asertel.es/intermón
Garrotxa Solidària	Pius Pasqual 5 17800 Olot	263542	
Girona Solidària	Lluís Companys 12 17003 Girona	213050 - 213717	
(GRAMC) Grup Recerca i Actuac. Minories Cultural	Pi. Lluís Companys 12 17003 Girona	219600 - 213717	sbweb.udg.es/fi/coopera/ coordina/gramc.htc
Institut de Drets Humans de Catalunya	Pg. de Gràcia 78, 2n. 2a. 08008 Barna	2156178	

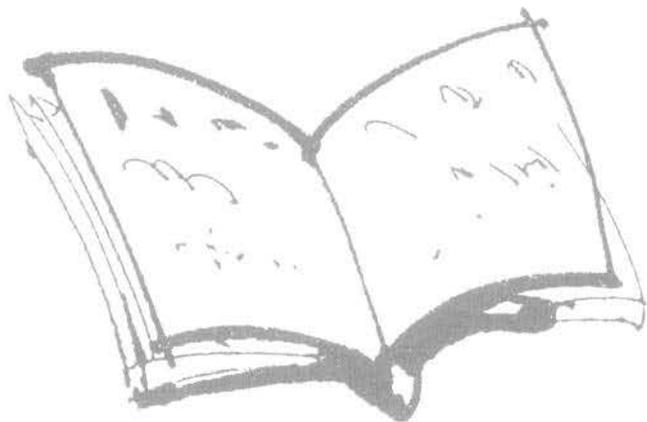
48 Escoles solidàries

ENTITAT	Adreça	Telèfon - Fax	E-Mail - www
Infància Viva - Meninos e Meninas de Rua	Gran de Gràcia 126, pral. 08012 Barna	2189167 - 4161026	
Juristes Sense Fronteres	Villarroel 195, entl. 2a. 08036 Barna	3221222 - 3221362	
Justícia i Pau	Rivadeneyra 6, 10è. 08002 Barna	3176177 - 4125384	juspau@pangea.org
Lliga de Drets del Pobles	Ca l'Estruch. 08208 Sabadell	7237102	pangea@lliga
Mans Unides	Rbla. Catalunya 32, 1r. 1a. 08007 Barna	4877878 - 4874574	munidas@seker.es www.seker.es/munidas
Medicus Mundi Catalunya	Elisa 14, baixos 08023 Barna	4184762 4184866	medicus@pangea.org www.pangea.org/medicus
Metges Sense Fronteres	Nou de la Rambla 26 08001 Barna	3046100 - 3046102	oficina@Barcelona.msfg.org
Missatgers de la Pau	Puig i Xoriguer 24, ent. 4t. 08004 Barna	3294512	
Món-3. Universitaris pel Tercer Món	Diagonal 690 08034 Barna	4024325 - 2802378	msierra@rised2.eco.ub.es www.bcn.es/tjussana/mon3
Moviment 0,7% Tercer Món	Rocafort 244 08029 Barna	3321580	
Nous Camins	Clot 97 08018 Barna	2310712 - 2312350	anc@bcn.servicom.es
Noves Iniciatives de Coop. amb Centream. (NICCA)	Ateneu Mpal. Popular 08720 Vilafranca del P.	8921509 - 8181870	
Ocasha. Cristians amb el Sud - Catalunya	Isern 16 25001 Lleida	201939	
Pallassos Sense Fronteres	Ptge. Prunera 3 08004 Barna	4230494 - 4268697	psf@pangea.org
Pau i Cooperació	Anglí 30, 3r. 2a. 08017 Barna	2045939	
Pau i Solidaritat	Via Laietana 16, 1a. 08003 Barna	4812912 - 3151724	pauisoli@pangea.org
Psicòlegs Sense Fronteres	Gran Via 751, 2n 1a. 08013 Barna	2471494 - 2470621	
Reporters Sense Front.	Rbla. Catalunya 10, pral. 08007 Barna	2376304	
Servei Aten. Immigrants Estrangers i Refugiats	Paral·lel 202 08015 Barna	4239825 - 4266803	
SER-GI (Servei Gironí de Pedagogia Social)	Pl. Lluís Companys 12 17003 Girona	213050 - 213717	
Servei Jesuïta a Refugiats	Roger de Llúria 13 08010 Barna	3012350 - 3178704	riera@fespinal.com
SETEM (Servei Tercer Món)	Sant Antoni Abat 49 08001 Barna	4415335 - 4432069	setem@pangea.org

ENTITAT	Adreça	Telèfon - Fax	E-Mail - www
SODEPAU (Solidarit. pel Desenvolup. i la Pau)	Avinyó 29, baixos 08002 Barna	2682202 - 2681962	sodepau@pangea.org
Solidaritat amb Centreamèrica	Del Sol 99 1r. 08201 Sabadell	7264334 - 7266091	
SOS Africa (Akanaton)	Rda. Universitat 20, 1r. 1a. 08007 Barna	4126677 - 4123619	
SOS Racisme	Escudillers Blancs 12 08002 Barna	3010597 - 3010147	
Tercera Edat per al Tercer Món	Pere Vergés 1 08020 Barna	2780294 - 2780174	
Vallès Sense Fronteres	Casa de Cultura 08190 St. Cugat Vallès	5891382	
VETERMON (Veterinaris sense Fronteres)	Floridablanca 66-72, 5è. 08015 Barna	4237031 - 4231895	vetsf@pangea.org
Vincle Tercer Món	Pg. St. Joan Bosco 24 Barna	2032889 - 2055817	fmasba@bcn.servicom.es
0,7 % Vallès	Casa de Cultura 08190 St. Cugat Vallès	5891382	



Foto: Teresa Serra.



Bibliografia complementària

Biblioteca Rosa Sensat

* Selecció de documents que podeu trobar a la Biblioteca de Rosa Sensat.

Aquesta bibliografia és una petita mostra tant pel que fa a la revista *Perspectiva Escolar* com a la bibliografia general. La Biblioteca de Rosa Sensat en la col·lecció Informació Bibliogràfica té al vostre abast un recull més exhaustiu sobre Educació Intercultural i Educació per a la Pau.

Articles publicats a **PERSPECTIVA ESCOLAR**

Àfrica, tan a prop i tan lluny. Núm. 219 (novembre 1997), p. 2-54.

CAMPS, Victòria. *Educar en valors, què vol dir?*. Núm. 200 (desembre 1995), p. 45-53

Manifest per una escola intercultural. Escola d'Estiu de Rosa Sensat 1993. Núm. 177 (setembre 1993), p. 66-69

No al racisme. Educar para la solidaritat i la cooperació. Núm. 176 (juny 1993), p. 2-37

SALVADOR SÀNCHEZ, Pere. *Convivència i cooperació.* Núm. 194 (abril 1995), p. 22-28

Llibres i revistes

Anuario mundial UNESCO: 1996. UNESCO. Barcelona: Difusora Internacional: Planeta: UNESCO, 1996

ARANGUREN GONZALO, Luis A. *Reinventar la solidaridad: voluntariado y educación.* Madrid: PPC, 1998 (Educar)

CASTIÑEIRA FERNÁNDEZ, Àngel. *Estat de benestar i solidaritat.* Vic: EUMO, 1998 (Senderi: quaderns d'educació ètica; 22)

Cooperación y educación para el desarrollo. En: TRABAJADORES DE LA ENSEÑANZA, nº 176 (octubre 1996)

- Cultura democrática: un desafío para las escuelas*. Patrice Meyer-Bisch (dir.). París: UNESCO, 1995
- L'Educació per al consum a l'escola*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dep. de Comerç, Consum i Turisme, 1987
- La Educación consumerista en el aula*. En: AULA DE INNOVACIÓN EDUCATIVA, nº 47 (febrero 1996)
- Educación para la cooperación*. En: CUADERNOS DE PEDAGOGÍA, nº 249 (julio/agosto 1996), p. 7-36
- Educación para la paz y el desarrollo*. En: AULA DE INNOVACIÓN EDUCATIVA, nº 60 (marzo 1997)
- La Escuela: instrumento de paz y solidaridad*. José Tuvilla Rayo (comp.). Morón (Sevilla): MCEP, 1994 (Cuadernos de cooperación educativa; 5)
- Grup de solidaritat Akwaba*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular, 1995 (Experiències de pedagogia social; 43 (Taleia)
- Guía del Mundo 1996-1997: el mundo visto desde el sur*. Instituto del Tercer Mundo Instituto de Estudios Políticos para África y América. Madrid: IEPALA: Instituto del Tercer Mundo, 1996
- Hacer futuro en las aulas: educación, solidaridad y desarrollo*. Francisco Alburquerque (coaut.). Intermón. Barcelona: Intermón, 1995 (Libros de encuentro; 5)
- MARHUENDA FLUIXÀ, Fernando. *La Educación para el desarrollo en la escuela: posibilidades e interrogantes*. Barcelona: Intermón, 1994
- MARTÍ SOLÉ, Miquel. «*La Chana*», un proceso hacia la cultura de la paz. José Quintero (coaut.). En: CUADERNOS DE PEDAGOGÍA, nº 239 (septiembre 1995), p. 26-32
- MARTÍN, Xus. *Materials d'educació en valors*. Josep M. Puig Rovira (coaut.). Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular, 1996
- MAYOR ZARAGOZA, Frederic. *La Memòria del futur*. UNESCO. Barcelona: Centre UNESCO de Catalunya, 1994
- MENDILUCE, José María. *Con rabia y esperanza: retos y límites de la acción humanitaria*. 2a ed. Barcelona: Planeta, 1997 (Documento)
- MONTEMAYOR RUIZ, Susana. *La educación en valores: transversalidad e interdisciplinariedad, un método de trabajo para la solidaridad, la tolerancia y la paz*. Ignacio Jardón Arango (coaut.). En: TARBIYA, nº 13 (mayo/agosto 1996), p. 53-65
- MORAL DE LAS HERAS, Carlos. *Recogemos el desafío*. Juan Antón Rodríguez (coaut.). En: CUADERNOS DE PEDAGOGÍA, nº 227 (julio/agosto 1994), p. 79-82
- Norte-Sur. Participar para cambiar el mundo*. Maite Arqué (coaut.). Barcelona: Octaedro: Intermón, 1995
- ORTEGA RUIZ, Pedro. *Valores y educación*. Ramón Mínguez Vallejos (coaut.), Ramón Gil Martínez (coaut.). Barcelona: Ariel, 1996 (Ariel

educación)

PALLISERA, María. *L'Educació del consumidor: una experiència de formació d'educadors*. Judit Fullana (coaut.), Esther Gispert (coaut.). En: GUIX, núm. 207 (gener 1995), p. 71-75

Plan de escuelas asociadas de la UNESCO para el fomento de la educación por la paz, los derechos humanos, la democracia y la comprensión internacional: lista de instituciones participantes por región. UNESCO. París: UNESCO, 1995

Programa de solidaridad escolar con la infancia latinoamericana: guía didáctica. UNICEF. s.l.: UNICEF-FUNCOE: 1994

PUJOL VILALLONGA, Rosa M^a. *Educación y consumo: la formación del consumidor en la escuela*. Barcelona: La Universitat. ICE: Horsori, 1996 (Cuadernos de educación: 19)

La Rioja: Patatas para Cuba, unidad didáctica de Educación para el desarrollo. Logroño: Sodepaz Rioja, 1994

ROMERO PEDRA, Eduard. *La Solidaritat*. Federació Catalana de voluntariat social. Barcelona: Claret, 1995 (Valors per viure; 10)

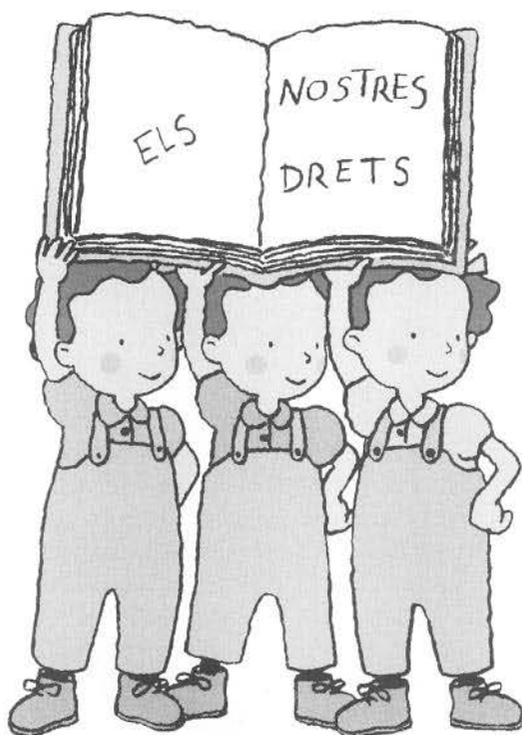
SÁEZ ORTEGA, Pedro. *El Sur en el aula: una didáctica para la solidaridad*. Seminario de Investigación para la Paz (Zaragoza). Zaragoza: Seminario de Investigación para la Paz, 1995

SEQUEIROS, Leandro. *Educación para la solidaridad: proyecto didáctico para una nueva cultura de las relaciones entre los pueblos*. Barcelona: Octaedro, 1997 (Recursos; 18)

Solidaritat. En: PISSARRA, núm. 77 (juny/juliol 1995)

VIÑAMATA, Agustí. *Nord - Sud: una realitat indefugible*. Ernesto Bravo (coaut.). Vic: EUMO, 1993 (Senderi: quaderns d'educació ètica; 7)

Drets Humans



Dibuix: Roser Capdevila

som ciutadans i ciutadanes

drets dels

INFANTS

<http://www.bcn.es/infancia>

Disseny: d.i.



Ajuntament de Barcelona

Regidoria Drets Civils

educació del consu- midor

Quan un adult s'aventura pels camins de la tria i selecció de llibres per als més menuts (entenent com a tals els infants –nenes i nens– de 0 a 6 anys) cal que no perdi de vista algunes coses com ara que aquests marrecs:

- no són (encara) autònoms per llegir textos escrits;
- són molt capaços de descodificar imatges i il·lustracions;
- necessiten tota mena de coses (si bé ara ens volem referir als llibres que tenen el paper com a suport) per alimentar la seva imaginació, i per descobrir i entendre el món que els envolta;
- han de poder fer totes les coses que hem esmentat abans de vegades tots sols, però sovint en companyia dels adults que els estimem i els volem bé.

L'art de triar llibres per als més petits

Rosa Isern

Llibretera, bibliotecària
i mestra

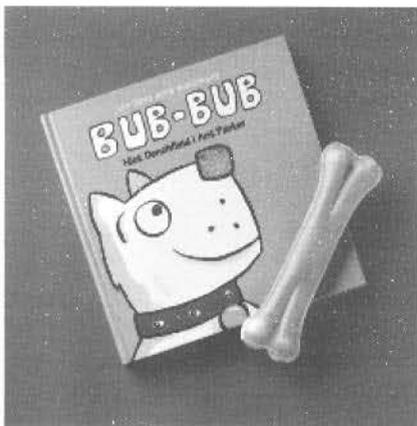
Roser Ros

Pedagoga, narradora i
escriptora

Dit això, ja ens podem situar en aquell moment en què grans i petits (de vegades només els adults, a voltes conjuntament) ens disposem a iniciar el camí per trobar allò que volem: un llibre.

Aquests objectes culturals que són els llibres solen sortir-nos al pas a llocs com ara:

- A casa, on els pares i, en general, l'entorn familiar aposten per destinar una part del pressupost familiar a la compra de llibres que siguin bons i adequats per a tots.
- A l'escola, on l'equip de mestres també dediquen una part del pressupost a comprar llibres que alimentaran converses i treballs, estones de plaer amb moments d'estudi i coneixements.
- A la biblioteca, el temple del llibre per excel·lència, on els professionals responsables miren d'oferir als lectors tot allò que hi ha de bo al mercat.
- A la llibreria o a la cooperativa, on una altra mena de professionals, els llibreters, s'esforcen a oferir un bon fons literari i un bon esclat de novetats per tal que amb uns quants calerons i moltes ganes de llegir, ens puguem trobar amb tota mena de materials impresos per satisfer les expectatives del comprador. Però sigui quin sigui el lloc on els menuts es poden trobar amb els llibres, sempre topem amb una pregunta: com podem escollir el llibre adequat?



I segurament que per trobar la resposta a aquesta pregunta no ens hauríem d'allunyar dels factors següents:

- No perdre mai de vista les necessitats (les generals i les específiques) dels infants a qui comprem el llibre ni tampoc la seva opinió.
- No oblidar que el contingut dels llibres, el seu format i el preu de venda al públic s'han d'adequar a les pròpies expectatives i possibilitats.

Però permeteu-nos que us presentem alguns exemples per facilitar la tasca i demostrar que amb una mica de paciència i dedicació podem sortir airosos del difícil art de triar llibres per als més menuts:

BOURGOING, P., il·lustracions de Carme Solé Vendrell. *Com em vesteixo?* Barcelona: La Galera, 1996.

És un llibre excel·lent que parla de coses de cada dia.

COUSINS, L. *Què pot sentir en Blai?* Barcelona: Serres, 1997

És un llibre que convida a descobrir el gran món dels sons a través de les onomatopeies.

DESCLOT, M. *Bestiolarí de la Clara*. Barcelona: Baula, 1994.

És un llibre de poemes senzills i plens de tendresa que acosten els menuts a tot un món de processos maravillosos.

SENDAK, M. *Donde viven los monstruos*. Madrid: Altea, 1995

Parla dels prodigis que guarden certes històries per a infants.

És clar, però, que els llibres esmentats no són sinó un exemple entre molts. Hi ha nombrosos i qualificats professionals del món del llibre que ens poden aconsellar. Una de les seves feines més coneguda per a la difusió del llibre és l'elaboració de bibliografies i ressenyes que és possible trobar a publicacions periòdiques: *Quins Llibres...?* editat per l'Associació de Mestres Rosas Sensat i Abacus, revistes especialitzades com ara *Infància* i diaris per al públic en general.

L'accés als llibres seleccionats pels professionals es pot fer, doncs, a través de la lectura d'aquestes llistes o bé demanant els que us sembla que us poden interessar.

Així que ja ho sabeu, cal que entre les nostres coneixences puguem comptar des d'ara amb algun llibreferit, ja sigui mestre, crític de literatura, bibliotecari, llibreter o editor. És una bona manera d'endinsar-se amb passa segura pels camins de l'art de triar llibres per als més menuts.

L'article és fruit de la preocupació i l'interès que viu el CEIP El Viver sobre els valors i les actituds. L'experiència que s'exposa està relacionada amb el treball a cicle mitjà i s'explica com s'orienten les activitats i els materials que s'utilitzen.

Actituds de la Humanitat: materials per al treball i la reflexió des de l'aula

M. Pilar Isern Burguès

CEIP El Viver (Montcada i Reixac)

1. És feina de tots

La família és el primer lloc on tots nosaltres aprenem els primers valors. Aquests valors assolits a la llar familiar ens marquen profundament i, sovint, determinen en gran manera les actuacions personals en altres àmbits. Des de l'escola sempre hem estat conscients de la necessitat de reforçar els valors que provenen del bagatge familiar i els que provenen d'altres àmbits propers als nens i nenes i d'incidir en la seva importància. En els casos, dissortadament massa freqüents, en què es detecten mancances i predisposició a conductes poc socials, tot seguit posem damunt la taula l'esforç suplementari de potenciació i reeducació d'actituds. Una tasca que, en molts casos, pot ser interessant i necessària tant pel que fa l'alumnat com en l'àmbit familiar (grups de

treball amb pares i mares, xerrades, escoles de pares, etc.) i que sempre tindrà com a beneficiari el procés de formació del caràcter i dels valors dels nostres alumnes. Ara, més que mai, veiem la necessitat d'explicitar tota aquesta tasca en el projecte curricular de cada centre. En poc temps hem encaixat les nostres inquietuds formadores i les nostres experiències de sempre en els capítols d'actituds, valors i normes i en els eixos transversals. En poc temps també, des de les editorials, se'ns han ofert gran varietat de recursos per orientar i concretar la tasca a fer des de l'aula. En la majoria dels casos, no podem sinó afirmar que són materials molt adequats i ben pensats, presentats com a quaderns de treball amb petites lectures, llibres de text o llibres de lectura amb proposta d'exercicis. Tots ells permeten complementar i reconduir les reflexions del grup-classe, ja sigui les derivades de la pròpia dinàmica i relació del grup, com les referents als temes concrets que, des dels esdeveniments de l'actualitat diària, puguin interessar els nois i les noies.

Però pot ser que aquests materials no s'adeqüin prou a les necessitats personals del nostre grup-classe o bé que constitueixin un material massa extens per al plantejament que volem donar a les nostres sessions. Des de la nostra experiència a l'aula sabem que tot sovint podem utilitzar com a recurs molts més materials que, tot i que no hagin estat creats pensant en la seva utilització a l'escola, poden ser portadors d'aquelles idees, aquells valors o experiències que volem fer arribar als nostres alumnes. D'aquí el que considerem

un avantatge: disposar d'un seguit de textos, tan breus com sigui possible, que permetin de potenciar la reflexió que més convingui en un moment donat. Podrem anar-los plan-tejant, seqüenciadament, de manera que al llarg del curs ens portin a tractar el seguit de grans temes que han de ser base i esperit en la formació dels valors i actituds envers la resta d'homes i dones.

És així com proposem tot un recull de materials que ens poden ajudar en el moment de fer propostes als nois i les noies. Tots ells han estat utilitzats i experimentats en el decurs dels darrers anys, des del curs 1993-94 fins a l'actualitat, en el cicle mitjà del CEIP El Viver de Montcada i Reixac.

2. Objectius

El més probable és que els nois i les noies que arriben al cicle mitjà no estiguin massa habituats a la valoració i a la reflexió de temes de caràcter comunitari o social. De ben segur, en el transcurs dels seus anys a l'escola han sorgit aspectes puntuals que els han portat a les seves primeres reflexions, però ara els volem proposar aquesta pràctica d'una manera més sistemàtica i continuada i alhora més generalitzada a temes que no sempre els seran del tot propers. Per tant, al costat d'uns objectius molt genèrics referits a l'hàbit de l'expressió i l'intercanvi d'idees, haurem de detallar tot un seguit d'objectius molt més concrets, directament relacionats amb els temes que tractarem. Tots plegats els podríem concretar en els punts següents:

- Aprendre i saber expressar opinions de manera ordenada i autònoma.
- Respectar les opinions dels altres i assumir les normes establertes de manera consensuada pel gran grup, malgrat que puguin diferir parcialment de les pròpies.
- Sentir-se part integrant de la comunitat local, de la societat i de la Humanitat en general.
- Valorar la necessitat de relacionar-se amb les persones de l'entorn més proper i amb la societat en general.
- Mantenir l'interès constant pels temes d'actualitat quotidiana.
- Autoreflexionar sobre les pròpies accions i comportaments.
- Manifestar actituds de respecte i tolerància envers els altres i envers els béns i propietats materials.
- Manifestar actituds de respecte, com-

prensió i col·laboració amb els casos de diversitat física, ètnica, social... o, més senzillament, de pensament i d'acció.

- Conèixer i respectar els principals trets que identifiquen i diferencien les tres principals religions monoteistes i el budisme.
- Iniciar-se en la participació en activitats solidàries i conservacionistes relatives a la comunitat a què es pertany.

3. Continguts

Tots ells quedarien agrupats en el esquema de treball general següent. Val a dir, però, que molts dels continguts relatius als procediments, i molt més els relatius a les actituds, tenen un caràcter prou genèric i, per tant, podríem encabir-los reiteradament en tots i cadascun dels cinc grans blocs.

Fets i conceptes	Procediments	Actituds
<p>La convivència amb els altres: no estem sols.</p> <ul style="list-style-type: none"> - la companyonia - el respecte - el civisme - la família - la responsabilitat - la comprensió - la convivència 	<p>Expressió ordenada i clara de les opinions. Anàlisi col·lectiva de les problemàtiques que solen crear-se en el joc i en altres activitats escolars i familiars.</p> <p>Pràctica de les normes de convivència i comportament cívic en activitats escolars fora de l'aula.</p>	<p>Acceptació de les normes de diàleg ordenat. Reflexió sobre el comportament i les accions quotidianes a tots nivells.</p> <p>Respecte dels béns materials personals i comunitaris. Valoració de la importància que tenen per a tots les relacions d'amistat i companyonia. Consciència progressiva del compromís que implica la responsabilitat.</p>
<p>La igualtat entre homes i dones.</p> <p>La integració de tots en la vida quotidiana.</p> <ul style="list-style-type: none"> - la igualtat - la diversitat 	<p>Anàlisi de la repartició de tasques i del diferent protagonisme de cadascú en la vida quotidiana escolar i familiar.</p> <p>Observació i detecció dins el marc de l'entorn més proper</p>	<p>Participació activa en tota mena d'activitats proposades sense prejudicis de cap mena.</p> <p>Compromís i responsabilitat vers les decisions preses individualment o col·lectiva.</p>

	de possibles desigualtats o discriminacions per raó del sexe, de les capacitats físiques o psíquiques, o de l'origen social de les persones.	Valoració del propi estil de vida i del paper que conscientment o inconscient es fa envers els altres. Acceptació indiscriminada de tots els companys i companyes.
Les persones i associacions que volen un món millor. - la distribució de riquesa - la generositat - la solidaritat - la felicitat - l'amistat - la pau	Anàlisi de la distribució de la riquesa i del treball entre els anomenats primer i tercer món. Localització de les associacions humanitàries, ONG, grups conservacionistes... de la localitat. Organització de la participació col·lectiva en alguna activitat solidària dins de la comunitat. Anàlisi dels diferents elements que donen riquesa i felicitat a la nostra vida quotidiana.	Sensibilització pels drets i deures de la Humanitat. Valoració de totes aquelles tasques solidàries i pacifistes. La necessitat de la participació i col·laboració personals en la vida col·lectiva. Valoració de l'amistat en el seu sentit més ric i profund.
Les creences religioses dels pobles. Principals trets diferenciadors entre cristianisme, judaisme, islamisme i budisme. - la tolerància - el respecte	Relació dels diferents elements i símbols de cada una de les religions. Identificació de les principals festes, tradicions i ritus de cada religió.	Reconeixement i tolerància dels valors positius que propugnen les diferents religions. Interès i receptivitat de les peculiaritats d'altres ètnies, de les seves tradicions, religió...
La conservació de la natura. - el respecte a la natura	Anàlisi de la realitat ecològica de la localitat i de l'entorn proper. Recerca i investigació de les accions, tant positives com negatives, que afecten el medi ambient en l'àmbit proper i en el global. Conèixer la problemàtica ambiental de la pròpia localitat. Participació activa en les accions conservacionistes que puguin promoure's en el marc de la localitat.	Estimació i respecte a la natura. Valoració i esmena d'aquelles actituds, sovint inconscients, que porten a malmenar la natura o els recursos naturals.

4. Metodologia

Poden dedicar-se tantes sessions com calgui a cada tema, però si se'n dediquen dues es poden tractar tots aquests aspectes que hem considerat bàsics, i que veureu que hem agrupat en quinze grans blocs, al llarg del curs, dedicant dues setmanes a cadascun d'ells, en sessions d'una hora o d'una hora i mitja. La nostra experiència ens ha portat a repetir la seqüenciació dels temes al llarg dels dos cursos del cicle per tal d'afiançar més profundament les conclusions, tot repartint les lectures i els materials entre aquests dos períodes i, com és natural, treballant primer els textos més senzills i reservant per a la segona ronda els textos més complexos.

Si bé de bon començament els nostres alumnes poden mostrar-se sorpresos per la manera de treballar en aquesta sessió setmanal, de mica en mica s'aniran engrescant i cada vegada necessitaran menys la nostra motivació per iniciar el diàleg i la reflexió. És com si de seguida intuïssin què esperem d'ells i quina és la dinàmica que cerquem. Pot ser que, en un principi, la participació es limiti a un petit grupet, que no sempre acostuma a coincidir amb el dels alumnes de millor nivell acadèmic, cosa que resulta especialment gratificant, alhora que enriquidor, per a la pròpia relació sociopersonal del grup. De mica en mica, però, la participació s'anirà fent més àmplia i serà positiu de veure com les idees d'uns generen noves reflexions en els altres i com el tema s'encarrila cap a on nosaltres preteníem. Alhora, el nostre paper dinamitzador es va reduint al mínim

necessari i la seva capacitat per expressar les pròpies opinions es desenvolupa força ràpidament i espontània. Anys de docència a l'aula ens permeten constatar i assegurar, però, que el fet que les reflexions dels nois es desviïn sensiblement, o fins i tot molt notòriament, del nostre objectiu previst, no és raó de fracàs, moltes vegades tot al contrari: arriben a generar-se situacions totalment imprevisibles i molt més enriquidores del que nosaltres, com a docents, haguéssim pogut planificar.

A tot plegat cal afegir el plaer que tots experimenten pel fet que, «encara que ja siguin grans», els llegeixin històries o els les expliquin. Espontàniament adopten postures relaxades per ajudar-se ells mateixos a la concentració i a l'escolta del relat sense interferències. També, tot sovint, abans de «començar a parlar-ne» o bé com a cloenda, demanen una segona lectura o relat. Sens dubte és la manera innocent de manifestar les ganes de «ficar-se en la història» i mostrar-se més sensibles i receptius a la situació plantejada.

Per a cadascun dels temes tractats els proposem una breu fitxa que vol servir de recensió d'idees i recordatori del text llegit o visualitzat, més que no pas com a treball de classe en sentit totalment estricte. Totes aquestes fitxes constituïran, finalment, un petit dossier que recull les seves reflexions individuals escrites posteriorment a la valoració oral i col·lectiva. Com a darrer full d'aquest dossier sempre adjuntem un espai destinat a que cada noi i cada noia pugui manifestar lliurement les conclusions personals d'una manera molt més global, des-

Per part dels alumnes arriben a generar-se situacions totalment imprevistes i molt més enriquidores del que nosaltres, com a docents, haguéssim pogut planificar.

prés del tractament més parcial dels quinze grans temes. (Pensem que és del tot innecessari plantejar quin ha de ser el model a seguir en l'elaboració d'aquestes fitxes del dossier, però així i tot volem mostrar-vos-en com a il·lustració alguna de les que hem anat proposant als nostres alumnes.)

5. Temes i materials de treball

Per a cadascun dels grans temes seleccionats, detallem a continuació aquells aspectes o punts clau que justificarien el seu tractament des de l'aula així com el material (tant textos com material audiovisual) que pot facilitar-nos el plantejament a l'aula. Tot plegat una breu ressenya orientativa sobre les possibilitats de treball i la corresponent referència bibliogràfica, que poden ser ben útils. Si el material és tan o més adequat per al cycle superior com per al cycle mitjà que és on nosaltres estem duent a terme l'experiència, ho indiquem amb les sigles CS.

1. La companyonia i el respecte

A) *El joc quotidià, tots podem jugar junts:* Els tipus de jocs, jocs tranquils i jocs violents. La competitivitat, la violència, la discriminació. Els videojocs i les joguines tradicionals.

La comunicació: Saber escoltar i dialogar. Aprendre a opinar.

Les decisions del grup: El respecte, la col·laboració i la companyonia. La responsabilitat i l'acceptació de decisions i normes.

B) El més convenient, en aquest cas, és partir de les pròpies situacions que es generen quotidianament en el grup. També:

TOYS. Barry Levinson (USA-1992). Fox Home Video. CS.

Reflexió sobre la temàtica violenta dels moderns videojocs.

THE WAR: LA GUERRA. Jon Avnet (USA-1994). Universal CIC Home Video. CS.

La companyonia, la violència entre grups (bandes), el respecte racial, la tolerància.

2. El civisme

A) *El civisme és cosa de tots:* La bona educació. La vellesa o la discapacitat. El tracte amb veïns i botiguers. Utilitzem els serveis públics.

B) En aquest cas resulten molt positives les sortides col·lectives pel municipi, el trasllat a altres municipis utilitzant transports públics, l'assistència a esdeveniments en llocs públics... La reflexió anterior i la posterior als actes seran el millor punt de partida per al diàleg.

3. La família

A) *Les diferents classes de famílies:* Els membres de les famílies i famílies formades per diferents membres. El trencament familiar i l'entesa. Els nens i les nenes no en són responsables. Els maltractaments físics o psicològics.

B) Partir de la lliure presentació de les diferents realitats familiars que viuen ells mateixos o d'altres companys que coneixem. Entre molts títols dins del món cinematogràfic, un dels pocs que pot re-

sultar assequible pel seu tractament força distès:

MRS. DOUBTFIRE. Chris Columbus (USA-1993). Fox Home Video. CS.

Repercussions, problemes legals, acords... en cas de ruptura.

4. La responsabilitat

A) *Fer les coses ben fetes*: L'esforç, el sacrifici, el treball i els guanys que comporta. L'ajuda espontània i desinteressada contra l'hàbit de rondinar. És més important el que fem que el que diem que farem.

Ser responsable: De la feina, dels altres, dels amics, dels animals...

B) ELS DOS FILLS.

LA CASA A LA ROCA.

L'OVELLA PERDUDA.

Tots tres de Nick Butterworth i Mick Inkpen. Barcelona, 1990. Cruïlla-SM.

5. La comprensió i la convivència

A) *Tots necessitem ser apreciats i escoltats*: La solitud. Oferir un somriure i paciència per escoltar. Saber-se ben acollit. Les petites accions que desencadenen canvis grans i positius. La satisfacció personal.

B) LA CASTANYERA.

LA FELICITACIÓ.

Tots dos d'Enric Larreula. Barcelona, 1992. Contes per a un món millor. El petit esparver. La Magrana.

6. La igualtat

A) *Tots, nois i noies, tenim els mateixos drets i deures*: La igualtat d'afec-

cions i interessos. Les qualitats diferents dels altres també són importants. Sentir-se acceptat i acceptar-se un mateix. Els prejudicis sexistes. L'accés a les mateixes feines. El dret a realitzar les nostres il·lusions.

Diada Internacional de la Dona Treballadora: Una mica d'història. Els canvis des dels inicis a l'actualitat.

B) ARTURO Y CLEMENTINA.

HISTÒRIA DELS BONOBOS AMB ULLERES.

Tots dos d'Adela Turín i Nella Bosnia. 1976. Col. A favor de las niñas. Lumen.

OLIVER BUTTON ÉS UN NENA. Tomie de Paolo. Col. Duende. Ed. Miñón.

CLARA, LA NIÑA QUE TENÍA SOMBRA DE CHICO. Christian Bruel. Col. La sonrisa que muerde. Lumen.

7. La diversitat i la diferència

A) *La diversitat racial i ètnica*: El respecte mutu. L'enriquiment intercultural.

La diferència de capacitats entre els homes: La superació de les discapacitats. Com manifestar el nostre suport. El dret que *tots* tenim a una vida normal i de qualitat. Petites i grans coses a fer.

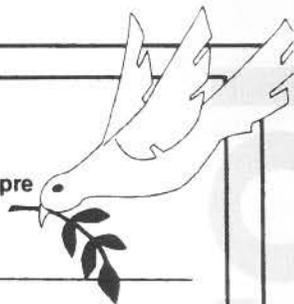
B) Cal començar primer per l'anàlisi dels casos més propers, suposant que n'existeixi algun a la classe, a l'escola o al barri. Avui és força freqüent viure de prop aquesta integració.

Col·leccions JO SÓC DE... i JO VINC DE..., diversos títols. Barcelona, 1997-98. La Galera.

NENS COM JO. Barnabas i Anabel Kindersley. Barcelona, 1995. UNICEF. Bruño.

LA SOLIDARITAT...

encara que puguem fer poc, la nostra ajuda sempre serà ben rebuda per aquells que la necessiten



* LECTURA: El foraster bo

* AUTORIA: Nick Butterworth i Mick Inkpen

* SITUACIÓ: Un home que va de viatge és atacat per uns lladres durant la nit, el deixen a terra ferit però ningú no s'atura per ajudar-lo.

1- Què mou al foraster a ajudar al pobre home? La seva bondat i el sentiment d'haver d'ajudar el qui ho necessita.

2- Què el diferencia del bisbe i del jutge? Ell no fa veure que no veu el pobre home, ni que no sent els seus crics de socors, els ofereix ajuda al denegat sense esperar-ne res.

La societat s'organitza per ajudar en els llocs i a les persones que més ho necessiten.

* Quina és l'organització internacional que vetlla pels interessos de la infància arreu del món? UNICEF

* Però hi ha moltes altres organitzacions humanitàries que actuen a qualsevol lloc del món quan la situació així ho fa necessari:

Creu Roja Internacional (Creu Estrella o Mitja Lluna), Metges Sense Fronteres, Medicus Mundi, Amnistia Internacional, SOS Racisme, Càrites, Ajuda en Acció, Mans Unides, Fundació per la Pau, Pau i Solidaritat, Interunión, Justícia i Pau, Mòn-3, Pallassos Sense Fronteres, Veterinaris Sense Fronteres, missioners diversos, etc. etc.

* Quin caràcter solen tenir totes aquestes associacions? Tenen un caràcter humanitari i benèfic. La gent que hi col·labora ho fa voluntàriament sense cobrar un sou.

* D'on prové el seu capital econòmic i material per ajudar als altres?

Els diners de que disposen provenen de les aportacions i donatius que voluntàriament fa la gent.



Gravacions de diferents proves dels Jocs Paralímpics, 1992-1996 i dels diferents Specials Olímpics anuals.

8. La distribució de les riqueses

A) *El desig d'enriquir-se*: La felicitat sense riqueses. Les conseqüències del desfici desmesurat per la riquesa.

La diversitat social en l'àmbit mundial: L'explotació del tercer món, la descompensació nord-sud i la diferència de classes socials. L'abús del treball infantil.

B) LA PERLA BLANCA.

EL PAGÈS RIC.

Tots dos de Nick Butterworth i Mick Inkpen. Barcelona, 1990. Cruïlla-SM.

LES IL·LUSIONS.

PARÍS-DAKAR.

Tots dos d'Enric Larreula. Barcelona, 1992. Contes per a un món millor. El petit esparver. La Magrana.

9. La generositat

A) *El despertar a la generositat*: Homes i dones despreocupats entre homes i dones infeliços. La repartició de la riquesa pròpia. Mirar el fons de les coses, no quedar-se només en el més extern i visible. La bellesa oculta de les bones accions.

B) EL PRÍncep FELIÇ. Oscar Wilde. Barcelona, 1982. La Galera.

10. La solidaritat

A) *Encara que puguem fer poc, la nostra ajuda sempre serà ben rebuda per aquells que la necessiten*: Ajudar desinteressadament a qui ho necessita.

L'organització del voluntariat: Les associacions benèfiques i les ONG. El voluntarisme i les accions humanitàries. L'autofinançament: donatius i treball.

B) Es pot partir de la coneixença de les entitats del municipi o de l'entorn proper i d'informacions referents a les actuacions d'aquestes entitats que podem trobar gràcies als mitjans de comunicació. També:

EL FORASTER BO. Nick Butterworth i Mick Inkpen. Barcelona, 1990. Cruïlla-SM.

11. La felicitat

A) *Trobar la felicitat*: Desitjar-la de debó. No sols conèixer-la sinó viure-la. Els molts elements que formen la felicitat (cordes i cadenes de la felicitat). Construir una felicitat sostenible enfront de l'adversitat.

B) EL CAMÍ DE LA FELICITAT. Bernard Benson. Barcelona, 1987. Capítol 1. Claret.

12. L'amistat

A) *Una cosa molt oblidada, crear lligams*: La paciència i la confiança. Sentir-se responsable en l'amistat. La importància del més senzill. Sentir-se estimat.

B) EL PETIT PRÍncep. Antoine Saint-Exupery. Barcelona, 1990. Capítols 20 i 21. EMECÉ.

13. La pau

A) *Raons per a una barbàrie*: La persecució d'ètnies i pobles diferents. La dis-

criminació històrica de diferents grups culturals i religiosos. El concepte de neteja ètnica (casos històrics i casos actuals). La lluita pel territori i la nova colonització. La cursa d'armaments i les indústries i els negocis de la guerra.

El bé més preuat, la pau: El poder militar i el sentiment dels soldats. La rebel·lió pacífica contra la guerra o l'ocupació. Els qui més pateixen en un conflicte bèl·lic. El pacifisme, l'objecció de consciència, la insubmissió. Els soldats de la pau.

B) LA GUERRA DE LES CAMPANES. Gianni Rodari. Barcelona, 1982. Contes per telèfon. Joventut.

LA BOMBA I EL GENERAL. Eugenio Carmi i Umberto Eco. Barcelona, 1989. Destino.

LA DECISIÓ. Enric Larreula. Barcelona, 1992. Contes per a un món millor. El petit esparver. La Magrana.

HISTÒRIA D'UNA BALA. Joles Senell.

DIARI DE ZLATA. Zlata Filipovic. Barcelona, 1994. Columna. (*fragments*)

SOMNIO AMB LA PAU. Nens i nenes de l'exIugoslàvia. Barcelona, 1994. UNICEF. Folio.

ESCRÍBEME A LA GUERRA. Paco Lobatón. Barcelona, 1994. Ediciones B. (*fragments*)

DIARI. Anna Frank. Barcelona, 1992. Selecta-Catalònia. (*fragments*)

LA LLISTA DE SCHINDLER. Thomas Kennealy. Barcelona, 1994. Columna. CS. (*fragments*)

LA LLISTA DE SCHINDLER. Steven Spielberg (USA-1993). CIC Home Video. CS. (*fragments*) *La persecució dels*

jueus durant la Segona Guerra Mundial.

SAVIOR. Peter Antonijevic. (USA-1998). Matances interètniques als Balcans. CS. (*fragments*)

DOCUMENTALS televisius diversos.

14. Les creences

A) *Les creences ens fan diferents però no superiors:* El respecte a la llibertat d'identitat religiosa. Els principals elements diferenciadors. La tradició familiar i cultural. La discriminació i la persecució. El fonamentalisme i l'integrisme.

B) En aquest cas la bibliografia és útil al nostre nivell per aclarir conceptes i seleccionar els *fragments* que els llegirem de l'Antic Testament (en especial dels llibres que recull la Torà jueva), del Nou Testament (alguns dels fets de la vida de Jesucrist), alguna sura de l'Alcorà, alguns pensaments budistes.

EL JUDAÏSMO. Eric Santoni. Madrid, 1995. Col. Flash. Acento.

BÍBLIA dels Monjos de Montserrat. Barcelona, 1975. Ed. Casas i Vall.

EL CORÁN. Barcelona, 1995. Herder.

EL ISLAM. Col. Flash. Madrid. Acento.

LAS GRANDES RELIGIONES. AAVV. Barcelona, 1973. Col. Time Life. Ed. Luís Miracle. (amb *fragments* de textos dels diferents llibres sagrats)

Específicament per als nois i noies:

JESÚS I LA TEMPESTA. Nick Butterworth i Mick Inkpen. Barcelona, 1990. Cruïlla-SM.

BÍBLIA IL·LUSTRADA PER A INFANTS. Selina Hastings, adaptació. Barcelona, 1994. Plaza i Janés.

15. El respecte a la natura

A) *Un futur que depèn de tots nosaltres*: La visió de la natura en els pobles indis i aborígens. Els lligams dels pobles amb la natura. Les actituds dels pobles salvatges (no civilitzats) i dels civilitzats. El veritable significat de la paraula salvatge: persona que viu en harmonia amb la natura. El respecte de l'entorn més proper. Les accions conservacionistes en què podem participar.

B) CARTA DE L'INDI SEATTLE al President dels Estats Units, 1855.

POCOHONTAS. Mike Gabriel i Eric Goldberg (USA-1995). Buena Vista Home Video. Walt Disney's Classics.

LA CLAU MÀGICA. Frank Oz (USA-1995). Paramount. CIC Home Video.

EL BOSC TROPICAL. Ben Shedd (USA-1992) Museu Ciència de Minnesota. IMAX.

FERNGULLY. Bill Kroyer (USA-1992). Fox Home Video.

de la humanitat, sobre les maneres d'actuar de la societat, sobre les nostres accions diàries, sobre la nostra relació amb els que ens envolten..., ens ha de portar a millorar la nostra manera de ser i ens ha de portar a créixer. En la mesura que aconseguim això, ni que sigui a través de petits canvis d'actituds en els nostres alumnes, podem considerar una avaluació positiva i satisfactòria.

Però, a més de la pròpia valoració sobre com s'han desenvolupat les sessions, sobre com cadascun dels nois i les noies ha progressat en la participació, en la reflexió i en l'expressió de les seves idees, pensaments o sentiments, i sobre com s'han anat materialitzant les conclusions a què hem anat arribant entre tots, és tan o més important la pròpia autoavaluació. A fi de potenciar-la els proposem l'esmentat darrer full del dossier destinat a fer que puguin expressar lliurement, i per escrit, les seves impressions personals d'una manera global.

6. Avaluació

L'home és un ésser capaç de fer les més lloables accions humanitàries però també de protagonitzar els més terribles actes de destrucció o d'insolidaritat. Al llarg del curs parlem de grans conflictes de la societat, però també de la nostra vida quotidiana, la de cada dia, a casa, a l'escola, amb els companys, la família, els veïns... i de les actituds de l'home que comencen en els actes més insignificants però no per això menys importants. Reflexionar sobre alguns dels grans fets, passats i presents,

Cobrirem així, d'una manera ben real però poc explícita als ulls dels nostres alumnes, l'avaluació inicial, la continuada i la final. Tindrem prou arguments per valorar l'evolució individual de cadascú, sense que per això els nois i les noies se sentin coaccionats per l'obtenció d'uns resultats i d'una qualificació. Els cursos que ja hem fet seguint aquesta manera de fer, juntament amb tots els detalls que han sorgit al llarg d'una o altra sessió, fan que valorem positivament l'experiència i que ens animem a continuar-la amb noves promocions.

VÍDEOS DIDÀCTICS

Una amplíssima col·lecció de vídeos didàctics adreçats a Educació Infantil, Primària, Secundària obligatòria, BUP, FP, COU, Escoles i Facultats Universitàries. Tots van acompanyats d'una extensa guia didàctica.

CIÈNCIES EN GENERAL

Flaix ciències I ³⁹	3.900
Flaix ciències II ⁴⁰	3.900
Flaix ciències III ⁴²	4.300
Flaix ciències IV ¹⁹	2.900
Flaix ciències V ⁵⁴	4.300
Flaix ciències VI ⁴⁶	4.300
Flaix ciències VII ⁴²	4.300
Flaix ciències VIII ²²	2.900
• Flaix ciències: 4 cintes diferents	12% dte.
• Flaix ciències: totes les 8 cintes ²⁹⁴ (20% dte.)	24.600

CIÈNCIES EXACTES

Triangles i cercle ⁵²	5.700
Introducció a la geometria descriptiva I ³⁷	4.100
Introducció a la geometria descriptiva II ²⁹	3.300
Pesos, mides i mesures ³⁴	3.700
El llenguatge dels números ⁴⁰	4.200
Alcàntala al país de les transformacions geomètriques ⁴²	3.900

FÍSICA, QUÍMICA

Astronomia I ⁴³	4.700
Ones ⁴⁶	5.100
Transmissió de calor ³⁰	3.300
Energia i ecologia ⁵¹	5.600
La química de la cuina ³³	3.600

ANATOMIA I FISIOLOGIA HUMANES

Cos humà I ⁵⁸	6.400
Cos humà II ⁷⁸	8.300
Cos humà III ⁷³	8.000
• Cos humà I, II i III ³⁰⁶	19.000
Tecnologia genètica ⁴⁴	4.800
Cos i salut ³²	5.000
Educació per a la salut, I ¹⁸	2.900
* Sentir que sí, sentir que no ⁴⁴	4.800
* Canviar i créixer ⁴⁵	4.800

BOTÀNICA

Botànica I ⁷⁰	7.700
Fongs ³⁵	3.900
Fotosíntesi ⁴¹	4.500
Incendi i regeneració d'un bosc ³²	3.600
Llavors i plantes ⁴³	4.700
La fantàstica història de la patata ²²	3.300
D'on vénen els aliments? ²⁴	3.300
La pomera ¹⁹	3.300

BIOLOGIA, ZOOLOGIA

Invertebrats i vertebrats ²⁴	3.300
Insectes I ⁶⁸	7.400
Microbiologia I ⁴⁵	5.000
Els cinc regnes ⁵²	5.700
Animals I ⁶²	6.800
Sobre la zèhula ³⁸	4.200
Monera: Bacteris i cianobacteris ³¹	3.400
Com viuen els animals I ³⁵	3.900
Com viuen els animals II ⁶⁴	7.000
Com viuen els animals IV ⁵⁰	3.300
• Com viuen els animals I, II i IV ¹⁴⁹	12.000
Com viuen els insectes ⁴²	4.700
Ous i cries ²⁵	3.300

CIÈNCIES DE LA TERRA, ECOLOGIA

Ecosistemes ⁴⁶	4.800
Protegem el nostre planeta I ⁵³	5.700
Protegem el nostre planeta II ⁴⁰	4.400
Geologia, meteorologia, energia ⁷¹	7.900
Geologia II ⁸²	8.200
L'aigua ⁷⁵	8.300
Temps i clima ⁵⁶	6.200
El món dels cristalls ⁴⁰	4.400
De què està feta casa nostra? ¹⁰³	3.900
Vivint sobre una terra violenta ⁹¹	9.000
Imatges i sons de l'aigua ²⁴	2.900
D'on ve l'aigua? ⁴²	3.300
D'on ve l'energia? ²⁴	3.300
Imatges i sons del foc ³⁰	2.900
* Imatges i sons del cel ¹⁷	2.900

CIÈNCIES TECNOLÒGIQUES

Les eines ³⁹	4.300
La revolució industrial ³⁸	4.200
Científics universals I ³⁰	3.300
Científics universals II ³⁰	3.300
Científics universals III ³⁰	3.300
Científics universals IV ³⁰	3.300
• Científics universals I, II, III i IV ¹⁰⁴	11.000
Com es fa...? I ²⁴	3.300
Com es fa...? II ⁴⁵	5.000

GEOGRAFIA, ANTROPOLOGIA, DEMOGRAFIA

SAPIENS, però no tant! ³⁸	4.000
Persona i societat I ⁵⁶	6.200
Populació d'Europa Occidental ²⁷	3.300
Geografia de Catalunya I ⁸⁵	8.500
Geografia de Catalunya II ⁸⁵	8.500
Problemes del Tercer Món: Àfrica ³³	5.800
Espeis naturals ⁹⁵	6.200
Un dia en la vida d'un nen ¹³⁰	9.900
El Montgrí i les Medes ³⁶	3.300
Les fronteres i el temps ³⁸	4.200
Drets al cor ³⁵	3.300
Diversitat i convivència I ²⁴	2.900
Diversitat i convivència II ²⁴	2.900
Climes d'Europa ⁴⁸	4.800
Compartir Planeta I ²⁴	2.900
Compartir Planeta II ²⁴	2.900
Compartir Planeta III ²⁵	2.900
• Compartir Planeta I, II i III ⁷³	7.600

ECONOMIA

Conceptes bàsics d'economia ⁷⁹	7.900
-------------------------------------------	-------

ARTS, EXPRESSIÓ...

Els instruments de música ⁸⁰	7.900
Rítmics i sons ²⁴	3.300
Truc, el turc ⁴¹	4.500
Seguint les passes d'Arlequí ²⁵	3.300
Educació audiovisual I ²⁹	2.900
Educació audiovisual II ⁴²	4.700
Educació audiovisual III ²⁴	2.900
• Educació audiovisual I, II i III ⁹⁶	8.900
Expressió oral i escrita I ⁴⁶	4.700
Expressió oral i escrita II ³⁹	3.300

HISTÒRIA I ART ANTICS

Roma antiga ⁸⁵	9.500
Cultures antigues de la Mediterrània ⁴²	4.600
Grècia antiga ⁹⁷	9.600
Evolució i prehistòria ⁴⁶	5.100
Egipte antic ⁴⁵	4.900

HISTÒRIA I ART CATALANS

Imatges i fets dels catalans ⁹¹	7.700
Científics catalans I ⁷²	7.900
Científics catalans II ³⁰	4.300
Som i serem ¹⁰⁰	7.700
Som i serem (versió abreujada) ²¹	3.300
Som i serem (versió abreujada en anglès) ²¹	3.300
L'època del gòtic català ⁸¹	8.000
El temps del romànic ⁴¹	4.500
El Tapís de la Creació ⁸⁰	2.900
El barroc a Catalunya ¹⁰⁶	10.500
Pervivència del teatre medieval català ⁴⁴	4.800
Premis d'Honor de les Lletres Catalanes I ¹⁰⁸	7.200
Premis d'Honor de les Lletres Catalanes II ¹¹⁰	7.200
Premis d'Honor de les Lletres Catalanes III ¹¹⁸	7.200
Premis d'Honor de les Lletres Catalanes IV ⁵⁰	3.900
• Premis d'Honor de les Lletres Catalanes I, II, III i IV ³⁸⁶	20.000

HISTÒRIA DEL SEGLE XX

La II República i la guerra civil espanyola ⁷⁵	8.000
L'època de la I guerra mundial ⁹⁰	6.600
Època d'entreguerres ¹⁰⁰	9.900
Esdeveniments del segle XX ⁸²	3.500
Personatges històrics ⁹⁷	2.900
Colonització i descolonització ²⁴	2.900

LLENGÜES I CULTURES ESTRANGERES

Visiting England I (Un tomb per Anglaterra I) ²⁷	2.900
Visiting England II (Un tomb per Anglaterra II) ³⁰	2.900

- Oferta
- * Novetat

Preus amb IVA inclòs

© Fundació Serveis de Cultura Popular



Informació, catàleg i comandes a:

Fundació Serveis de Cultura Popular

Provença, 324, 3r. 08037 Barcelona
Tel. 93 458 30 04 Fax 93 458 87 10

Les jornades d'alumnes de secundària del Vallès occidental són una experiència singular impulsada i organitzada pels alumnes. L'article està enfocat des d'una visió àmplia i multidisciplinària i recull l'organització, els temes tractats i les valoracions i opinions finals.

Jornada d'alumnes de secundària del Vallès Oriental

IES Reguissol (Santa Maria de Palautordera)

*Francesc Arenas
Montse Beltrán
Àlex Escuder
Rosa Fontdevila
Mercè Porta
Anna M. Ribas
Eulàlia Sánchez
Josep M. Silvente*

El passat 2 de juny va tenir lloc a l'IES Reguissol de Santa Maria de Palautordera la I Jornada d'alumnes de secundària sota el títol: *Nosaltres ho veiem així, i tu?*

1. Els orígens

Des que milers de professors ens vam sentir llençats, de grat o per força, a implantar la reforma a l'ensenyament secundari, algunes veus es van alçat, de tant en tant, demanant canvis, contrareformes..., el que sigui. Perquè la «diversitat» ens ha caigut damunt com una llosa.

Davant d'aquesta constatació, i tantes altres, els professors del Reguissol ens sentíem inquiets: parlàvem, debatíem, volíem provar coses noves i no sabíem

massa com..., així que vam decidir crear un espai de reflexió sobre la *convivència i el respecte a les persones i l'entorn*, on els alumnes poguessin manifestar-se lliurement, debatre les seves idees i plantejar propostes d'acció. El projecte, en l'any del 50è. aniversari de la «Declaració Universal dels Drets Humans», perseguia contribuir a la formació de persones solidàries, tolerants, participatives, amb opinions pròpies i conscients del seu paper en les societats democràtiques.

Us estalviarem aquí tot el procés de formular uns objectius clars i concrets (sense els quals no hi ha projecte ni subvenció possible), de buscar assessorament, de discutir el qui, com, quan i on... El perquè era l'únic que teníem clar... El cas és que, una vegada fet el cop de cap, vam dedicar una part del nostre temps a preparar una sèrie d'activitats que vehiclessin uns continguts massa difícils d'explicar només a la pissarra.

El bombardeig d'idees que vam abocar es van anar concretant en un programa curricular que tingué el seu punt culminant en una *Jornada d'intercanvi d'opinions i vivències entre els alumnes* i, perquè fos, realment, predicar amb l'exemple havia de ser adreçada a tots els centres del Vallès Oriental, públics i privats: el màxim de plural possible, el màxim de diversa possible, el màxim de tolerant possible.

L'organització i el finançament van acabar compromentent el Consell Comarcal del Vallès Oriental, els ajuntaments de Santa Maria i Sant Esteve de Palautordera,

l'AMPA del centre, col·laboradors, empreses, botiguers... El nostre projecte va dir-se «Nosaltres ho veiem així... I tu?» i forma part del projecte de cooperació «I tu... com ho veus?».

En els crèdits variables d'ètica, socials, religió i ciències naturals es van preparar les quatre ponències sobre la convivència entre els joves (Convivre és fàcil, intentem-ho!), dins la família (Tu i els teus), en el món (Sigues humà i accepta tothom) i amb el medi ambient (La m... no s'acaba, augmenta!). La logística i la infraestructura es van dur a través de les tutories i alguns crèdits comuns; així, d'una manera o altra, s'hi va anar implicant tot l'institut.

Dilluns de Pasqua Granada era festa a Palautordera, però a l'IES no ho semblava pas: allà va aparèixer tothom disposat a fer el que calgués: decorar porxos, fer pancartes, omplir les carpetes o les targetes d'inscripcions, muntar l'escenari o el pavelló del dinar, portar taules d'un lloc a l'altre o fer encàrrecs d'última hora...; allò era un formigueig de cares contentes, professors i alumnes treballant plegats: sense amenaces, sense pressions ni xantatges, amb un poti-poti de músiques diferents perquè ja sabem que, a certes edats, no es pot fer res sense el radiocasset...

I dimarts: l'apoteosi. N'hi ha alguns que diuen que no van ni poder dormir dels nervis, que a les 7 h del matí ja estaven llevats, vestits, esmorzats i a punt de marxar cap a l'IES... No és això motivació? Ser protagonistes dels aprenentatges? Actuar d'acord amb els seus interessos?... I la

Jornada es va anar desenvolupant segons el que s'havia previst. Que no tot va ser perfecte? D'acord. Però ho semblava.

2. La Jornada

La Jornada es va vertebrar entorn dels quatre àmbits: *Conviure és fàcil, intentem-ho* (convivència entre els joves), *Tu i els teus* (dins la família), *Sigues humà i accepta a tothom* (en el món) i *La m... no s'acaba, augmenta!* (amb el medi ambient). Les ponències eren presentades per un grup d'alumnes del nostre IES i després debatudes entre tots els participants, *sense la presència de cap professor*, només d'un expert aliè al centre escolar (l'educador de carrer, la psicòloga de l'EAP), la missió del qual era aclarir algun possible dubte vital per a la continuació de la discussió i ajudar a recollir tota la riquesa de les argumentacions de cara a redactar les conclusions.

I com que alguna cosa havíem de fer amb tots els professors acompanyants, ens vam empescar una ponència per a professors, que sota la «batuta» de Pilar Royo, també van debatre el tema de la convivència als instituts.

El programa era el següent:

- de 9 a quarts 10 rebuda de tots els assistents
- a 2 quarts de 10 acte d'inauguració i després *ponències*
- cap allà les 11: *esmorzar* i després *tallers*: teatre, danses, pòsters, massatges, tai-xi, màgia, pentinats africans, màscares, mosaic, jocs, degustacions

marroquines, joguines, tatuatges, gimcana, passejada en bicicleta...

- al voltant de les 2: *dinar* i després més *activitats*: disco-mòbil, taller de socorrisme, ludoteca,...
- i, finalment, a 2/4 de 5: *acte de cloenda* amb la lectura de les *conclusions* de les ponències.

3. Els objectius

A) Per als alumnes

1. Estimular els valors de la tolerància i el respecte a la diversitat.
2. Descobrir altres realitats.
3. Valorar la importància de la no discriminació i la solidaritat.
4. Valorar la resolució no violenta dels conflictes.
5. Fomentar la *participació activa i el protagonisme* dels alumnes en la vida social i en la problemàtica que se'n deriva.
6. Promoure un canvi d'actitud que faciliti la cooperació entre els membres de la societat.
7. Aplicar els valors de l'entorn social a l'entorn natural.
8. Entendre la necessitat d'una relació harmònica de l'home amb el medi ambient.
9. Estimular un canvi d'actitud cap al respecte al medi ambient.

B) Per als professors:

1. Fomentar el treball interdisciplinari i globalitzador.
2. Intercanviar experiències educatives entre diferents centres.

3. Canviar dinàmiques d'actuació a l'aula.

4. La metodologia

Aprofitant la mateixa dinàmica del centre, i dintre dels crèdits comuns i alguns crèdits variables com: *Drets Humans i Ciutadania*, *Els valors de la convivència*, *Ètica de la ciència i la tecnologia* i *Les grans religions*, el treball amb els alumnes es va basar en la *investigació dirigida* que comprenia: **analitzar, racionalitzar i actuar** sobre els problemes, amb especial incidència en l'**atenció a la diversitat i el treball cooperatiu**.

També es va fomentar la participació de tots els alumnes del centre a través del **Pla d'Acció Tutorial**.

5. Les conclusions de la Jornada

Des de la ponència «La merda no s'acaba, augmenta!», es va subratllar la proposta de conscienciar la població perquè col·laborés en la recollida selectiva i el tractament de residus, tant pel que fa al medi urbà com al medi natural. A més, els que van subscriure la ponència es van comprometre a utilitzar els transports públics, reciclar i intentar minimitzar l'ús dels recursos.

Des de la Ponència «Sigues humà i accepta tothom», es va considerar que el racisme, la intolerància i la guerra apareixen quan hi ha persones i països que es volen mostrar superiors als altres i imposar les seves idees sense escoltar ningú.

Davant d'aquests problemes o per evitar-los, cal acceptar la diversitat, respectar els altres i ser tolerant, no deixar-se dominar per interessos econòmics i saber expressar amb naturalitat les idees pròpies, perquè tots podem ser racistes a nivell inconscient i s'ha d'anar amb compte amb com i per qui ens deixem influir. També es va subratllar que, en teoria, tothom té els mateixos drets, però a la pràctica això és molt més difícil de complir.

Des de la ponència «Conviure és fàcil: intentem-ho!» es va treballar sobre diversos ítems que afecten el jovent:

- Hi ha marginació entre els joves per la forma de vestir, de pensar, per la raça, l'aspecte físic, el caràcter, per motius econòmics... i no sempre és violenta, si no que de vegades es manifesta amb la indiferència. També es destacà la marginació dels adults envers els joves, dient que no feien cap pas per acostar-s'hi.
- Es proposà el respecte per a tothom, la bona integració dels alumnes en els centres des del principi i trobar canals de participació en el món adult.
- Pel que fa a la convivència dins dels IES, es digué que tothom té dret a un ensenyament de qualitat, i a una bona relació entre els joves, perquè es va als IES a aprendre i també a divertir-se i moltes vegades hi ha problemes entre els que aprenen, els que suspelen, els conflictius...
- La conclusió va ser que tots som iguals, i que els centres haurien de tenir prou recursos per atendre a tothom amb qualitat.

72 Participació

- Pel que fa a la violència juvenil, es va destacar la influència de la televisió, de les formes de pensar de la gent, l'ús de la violència com a mostra de «masculinitat»...
- I es demanà l'accés a la cultura per a tothom, entenent cultura com a «educació per a la convivència».
- En el tema de les tribus urbanes, es demanà no etiquetar i respectar tothom, sense marginar ningú.
- Es va reconèixer que la publicitat ens influeix molt, que les «marques ens marquen» i que en els anuncis no hi hauria d'haver sempre «cuerpos danone».
- La solució és ser conscients d'aquesta influència i procurar actuar més lliurement.
- I pel que fa al lleure juvenil, s'assenyalà que el jovent és un objectiu econòmic del món adult, que s'enriqueix procurant-li fonts de lleure (discoteques, bars, parcs aquàtics, etc.) sense consultar-lo mai i es remarcà la necessitat que el jovent sàpiga organitzar-se «la seva pròpia festa» o, si més no, poder opinar-hi, perquè el lleure juvenil està massa reglat.

La televisió, la moda, la colla amb qui et mous..., tot fa que el jovent sigui influenciable i ha de ser-ne conscient.

Des de la ponència «Tu i els teus», es va dir que, normalment, en la família s'hi troba suport, però que, en altres casos, la violència familiar ens preocupa molt, especialment els maltractaments físics o per negligència, envers els fills o el cònjuge. Les causes són les toxicomanies (alcoholisme, per exemple), els problemes

econòmics, la manca de diàleg civilitzat i els antecedents familiars de maltractament. Fills i cònjuges han de saber els seus drets i denunciar els fets per aconseguir que deixin de produir-se.

Des de la ponència «La convivència als centres», feta només pels professors, es va trobar molt interessant el joc de rol simulant un consell escolar perquè els va permetre posar-se en el lloc dels altres membres de la comunitat educativa, com els pares o els alumnes, per veure que qualsevol té diferents punts de vista o maneres de resoldre els conflictes. El debat va ser molt ric i participatiu, i es va constatar la necessitat de tenir més recursos de tot tipus per afrontar amb èxit el repte de la reforma, però també es va veure que hi ha altres maneres d'ensenyar, potser més difícils, perquè es basen en el treball cooperatiu de professors i alumnes i perquè comportarien canviar les nostres metodologies i enfocaments a favor d'unes programacions d'àrea. Es va constatar també que hi ha alumnes que són difícilment integrables en el funcionament actual i que s'ha de buscar la manera d'atendre'ls, però que, en tot cas, el que és important és no confondre l'èxit en els estudis amb el valor que té l'alumne com a persona.

6. Els alumnes de 1r. cycle

La primera vegada que vam sentir a parlar de la Jornada d'Alumnes de Secundària del Vallès Oriental (uf, quin nom!) va ser en una sessió de tutoria, quan uns alumnes de 3r. ens van demanar que contestéssim una enquesta que havien



elaborat sobre la convivència a diferents llocs, perquè volien saber quins temes interessaven més. Això era a principis de febrer, ens sembla. Així que la vam contestar (era fàcil, només calia posar-hi creuetes) i ens en vam oblidar.

La segona notícia va venir en forma de mural al cartell d'anuncis, amb els resultats de l'enquesta. Recordem que hi havia certes diferències entre els alumnes d'un curs o d'un altre. Per exemple: dins del marc familiar, als de 1r. ens preocupava més l'abús d'autoritat i la poca llibertat que ens donen els pares; mentre que als de 4t. els preocupava la intimitat i coses així. Però hi havia temes en què tots estàvem d'acord: ens preocupen les guerres, la pobresa, el terrorisme i el medi ambient.

La tercera vegada que va sortir el tema

fou per boca dels tutors, en una altra sessió de tutoria, i ja ens va implicar a nosaltres: demanaven qui volia participar en la Jornada i també qui volia col·laborar a prepararla. Em sembla que ens hi vam apuntar bastants, i alguns ja vam començar a treballar en una de les comissions: decoració, premsa, intendència, servei d'ordre, diari de la Jornada...

Els de premsa ens vam trobar un parell de vegades per redactar una carta i enviar-la a diaris, revistes, ràdio i també a les televisions. El més difícil va ser aconseguir totes les adreces! I, per si de cas, també ho vam enviar via Internet. Un dia vam anar a Ràdio Vitamènia, la ràdio del poble, a explicar-ho.

Els de decoració vam estar discutint idees i després ens va tocar dibuixar, reta-

74 Participació

llar, cosir i grapar tots els logotips de les diferents ponències. També ens vam encarregar de tots els cartells informatius. Afortunadament teníem ajuda!

Els de diari de la Jornada vam haver d'aprendre a fer «maquetació»: és a dir, a preparar l'espai on havien d'anar els diferents articles del Diari que volíem editar. Alguns ja els vam escriure abans del 2 de juny, i també vam fer estadístiques dels centres participants, resum de les ponències, l'editorial i els passatemps, de manera que per al dia de la Jornada quedessin només les conclusions, i alguna enquesta o entrevista. Va ser una feinada! Però va ser guai! I vam sortir al 9NOU!

Els d'intendència i servei d'ordre ens vam reunir un parell de vegades per organitzar-nos i fer grups, però sobretot vam pensar el dia de la Jornada: donar carpetes als inscrits, informar, preparar les taules per esmorzar, apuntar als tallers, repartir el material necessari a tothom, recollir, organitzar el dinar...

Alguns de nosaltres van participar en alguna ponència i després ens ho van explicar. També vam llegir, a tutoria, les conclusions a què havien arribat. Però suposem que el més interessant deuria ser viure-ho directament. Potser a la II Jornada, quan no tinguem tanta feina a fer d'amfitrions, podrem ser-hi tots.

7. Els alumnes de segon cicle

Als de 3r. i 4t. d'ESO la «moguda» ens va començar al segon trimestre. Havíem

fet la tria de crèdits variables i un dels que se'ns ofería era «Els valors de la convivència», i com que tocava fer-ne algun d'ètica... Al llarg del crèdit ens vam anar entusiasmant amb els temes que sortien com, per exemple, la manca d'intimitat a casa, l'abús d'autoritat d'alguns adults, la impotència davant determinades situacions entre companys, la inquietud pel que passa al món, la manca de llibertat, la pobresa, el consumisme, la contaminació, el terrorisme..., en sortien molts! I ens engrescava tant el que anàvem fent que vam pensar que estaria bé fer-ho extensiu a més gent, i que altres companys que no s'havien apuntat al crèdit poguessin també dir-hi la seva. D'aquí va sorgir la idea d'una Jornada (de fet, no estem segurs que fos nostra, ens temem que vam ser «induïts»...).

El primer que calia fer era delimitar més els temes, i així vam englobar-ho tot en quatre grans apartats: la convivència en la família, entre companys, en l'àmbit general de món i amb el medi ambient. Però tot i així encara hi havia infinitat d'aspectes i calia fer una tria, així que vam decidir passar una enquesta a tots els alumnes de l'IES per saber quins eren els que preocupaven més. Amb això i el buidat es va acabar el primer trimestre i el nostre crèdit i vam haver de passar el relleu a altres companys.

Al tercer trimestre la idea de la Jornada ja havia pres cos, ja hi havia un grup de professors disposats que s'organitzés, i es van oferir quatre crèdits variables entre 3r. i 4t. d'ESO per elaborar les ponències: Drets Humans i Ciutadania per preparar la

de convivència entre iguals, Els Valors de la Convivència per preparar la del món, Ètica de la Ciència i la Tecnologia per parlar de la convivència amb el medi ambient i Les Grans Religions per parlar de la família.

El sistema de treball seguit per cada grup va ser molt diferent, i la manera final de presentar les ponències també: uns van editar un vídeo, d'altres van fer un joc, els altres van fer un recull d'articles de premsa i d'altres van fer un treball de recerca bibliogràfica. Però tots vam reflexionar, discutir, canviar d'opinió, treballar..., aprendre!

El dia de la Jornada va ser molt emocionant: estàvem una mica nerviosos, perquè això de parlar davant de la gent imposa (i els que no ho estaven es perquè es van escaquejar, que també n'hi va haver!), però un cop passades les ponències ja vam poder *disfrutar a tope*. Els tallers ens van agradar, i el ball i la desfilada de tribus urbanes va ser una canya! Vam conèixer gent d'altres IES i ens vam sentir orgullosos del que havíem estat capaços de fer. En conclusió: la jornada va ser un èxit i tot l'esforç va valer la pena.

8. Els convidats

A) Nois i noies

«... molt ben organitzades, entretingudes i divertides...»

«... els tallers de debat molt ben portats i va anar bé que un expert ajudés a fer les conclusions...»

«... bona experiència, ens agradaria molt veure les fotografies i el vídeo...»

«... em sento molt afortunada d'haver-hi anat...»

«... vam poder posar en comú idees que la majoria de nosaltres no expressem en públic...»

«... es notava que les ponències estaven molt treballades pels alumnes del propi centre...»

B) Adults

«... m'ha semblat genial la idea, el tema i la forma d'organitzar-ho...»

«... fa pensar com es poden arribar a engrescar els adolescents quan es tracten temes d'interès per a ells...»

«... que les conclusions no es quedin solament en el paper...»

«... constatar la voluntat de molts professionals convençuts en les possibilitats de la reforma educativa...»

«... quelcom més que una simple trobada d'intercanvi. Es va obrir un camí...»

«... em va agradar molt l'actitud de respecte envers els alumnes dels altres instituts...»

«... la meua és una valoració anímica. Saps com després de fer un sopar amb "gent de la teua" a l'hora d'acomiar-te...? Quan estàs satisfet d'haver-hi vingut i li agraeixes a qui t'ha convidat que ho hagi fet?...»

L'equip organitzador també en fem una valoració molt positiva. I esperem fervorosament que un altre equip de mestres agafi el relleu i s'animi a organitzar la II Jornada d'alumnes de secundària el curs vinent.



XXI Premis

FUNDACIÓ
JAUME I

BALDIRI REIXAC

Convocatòria per al curs 1998-99 ◆ Dotació total 14.000.000 ptes.

Aquests premis, destinats a l'**estímul i al reconeixement de l'escola catalana**, són dotats per la **Fundació Jaume I** amb les aportacions dels receptors del **llibre-nadala** que la Fundació tramet cada any a les persones interessades per la nostra cultura.

L'àmbit d'actuació és el dels Països Catalans. L'organització dels premis compta amb l'assessorament de la Delegació d'Ensenyament Català d'Òmnium Cultural. Els **Premis Baldiri Reixac** són convocats en **tres modalitats**:

PREMIS A LES ESCOLES

14 premis de 500.000 ptes. cadascun.

Serà premiada la qualitat global de l'actuació de les escoles i els instituts en l'aspecte concret de la catalanitat. És indispensable que el lloc que ocupen la llengua i la cultura catalanes en el conjunt de les seves activitats s'adigui al Projecte Lingüístic del Centre.

Per a participar-hi cal omplir i trametre el **qüestionari** que facilita la **Fundació Jaume I**, així com la documentació que s'hi demana.

Les escoles unitàries integrades dins d'una ZER s'han de presentar conjuntament.

Les escoles i els instituts ja presentats als Premis en anys anteriors i no premiats que desitgin optar a aquesta convocatòria, només caldrà que presentin el qüestionari actualitzat, sense necessitat d'aportar documentació nova.

No poden optar als Premis els centres educatius ja guardonats en convocatòries anteriors.

PREMI ALS MESTRES

I ALS PROFESSORS

Dotat amb 1.000.000 pessetes que es distribueixen de la manera següent: **600.000 ptes. al treball guardonat**, i **una subvenció de 400.000 ptes.** per a contribuir a la seva edició.

Serà atorgat a un treball inèdit de temàtica pedagògica que contribueixi a l'ensenyament en català a qualsevol àmbit educatiu.

Cal acompanyar els treballs -presentats anònimament i en **dues còpies**- amb la **fitxa d'inscripció** complimentada, dins un sobre tancat. A l'exterior no hi ha de constar el nom de l'autor sinó només el títol del treball.

A l'edició del treball premiat s'hi farà constar el premi amb el qual ha estat guardonat. El Jurat podrà dividir el premi o deixar-lo sense adjudicar.

PREMIS ALS ALUMNES

60 premis de 100.000 ptes. cadascun, en llibres catalans a escollir pels interessats. **Serán atorgats a treballs escolars fets, preferentment, en equip per alumnes de qualsevol nivell educatiu no universitari.**

Els treballs hauran de ser **fets en català i podran tractar de qualsevol de les àrees de coneixements dels diversos cicles escolars, així com ésser resultat d'activitats del centre:** excursions i visites, periòdics escolars i diaris de classe, col·leccions, audiovisuals, etc. (dels murals, les maquetes i manualitats més grans de 60 x 60 cm., només se n'admetran fotografies).

El Jurat valorarà especialment els treballs que suposin un **aprofundiment en la realitat nacional catalana i en la nostra tradició cultural.**

Els treballs s'acompanyaran d'una memòria breu, no més llarga de dos fulls, on s'especificaran les motivacions, les circumstàncies, la manera com s'ha fet el treball, etc. Quan es tracti d'alumnes d'educació infantil, del cicle inicial d'Educació Primària o d'Educació Especial, la memòria podrà ser redactada pel mestre.

Per optar al premi, cal acompanyar cada treball amb la **fitxa d'inscripció**, segons el model que en facilita la **Fundació Jaume I**.

No seran admesos els treballs que no vagin acompanyats de l'esmentada **fitxa d'inscripció** complimentada.

ASPECTES GENERALS

Els treballs i la documentació s'han d'adreçar a la **FUNDACIÓ JAUME I**
Aribau, 185, 3r. Tel i FAX: 93.200.53.47
08021. BARCELONA

El termini de presentació s'acabarà el dia 15 de febrer de 1999. Els treballs tramesos per correu que arribin després d'aquesta data, només seran admesos si al mata-segells consta que la tramesa és anterior al 8 de febrer.

Els treballs no premiats podran ésser recollits des del 20 de juny fins al 17 d'octubre, prèvia presentació de la fitxa d'inscripció.

La **Fundació Jaume I** podrà disposar dels treballs premiats durant un any per tal d'exposar-los i promoure'n la difusió.

Amb el patrocini honorífic de la



Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament



El movimiento en el desarrollo de la persona*

Marta Carranza

El movimiento en el desarrollo de la persona, de Jean Le Boulch, apareix com un pas més en la trajectòria de la gran tasca iniciada per l'autor en la publicació de la seva primera gran obra, *La educación por el movimiento*, lectura obligada per a tot el professorat d'educació física format a les dècades dels 70.

Aquell text, sense cap mena de dubte, va col·laborar en la consolidació de l'educació física com a element imprescindible per a l'educació integral de tot ésser humà. En aquests moments ens trobem amb una altra gran aportació teòrica amb l'objectiu de potenciar una ciència del moviment humà que es caracteritzi per un enfocament eclèctic que combini diverses dades proporcionades des de les diferents ciències que l'estudien des de perspectives parcials.

* LE BOULCH, Jean. *El movimiento en el desarrollo de la persona*. Barcelona: Paidotribo, 1997 (Col. Pedagogías corporales).

El moviment humà com a unitat significant, ha estat el nucli utilitzat per Le Boulch per desenvolupar les seves tesis, producte de molts anys de reflexió i experiència, des de la psicocinètica dels primers anys fins a l'aportació més actual de l'autor, la *visió transdisciplinària utilitzant el moviment humà com a protagonista*.

L'obra de Jean Le Boulch fa ressaltar el pas d'una educació física inspirada en una orientació higienista i íntimament vinculada a la medicina, a una educació física com a disciplina original, alimentada

d'altres ciències fonamentals i centrada en la conducta motriu, considerant-la com un aspecte de la conducta indissociable dels altres aspectes.

Un dels valors més rellevants del llibre és la seva versatilitat pels diferents professionals relacionats amb el cos i el moviment. Des de professorat d'educació física, pedagogs, cinesiterapeutes, entrenadors, o investigadors de diferents disciplines podem trobar, en l'obra de Le Boulch, una font de coneixement i reflexió imprescindible per donar un enfocament global i complet a la seva tasca quotidiana.



Una canya o un pal? El pensament de l'alumnat sobre l'ESO*

Jaume Cela

Sobre la nova ordenació del sistema educatiu, se n'ha parlat moltíssim. Abans de convertir-se en llei, el projecte va ser presentat en societat i discutit, revisat, analitzat, disseccionat... des de perspectives diferents —a vegades complementàries, a vegades oposades— perquè no podem oblidar que una llei com aquesta està sotmesa a les diferents concepcions que tenen les forces socials sobre què ha de ser i què no ha de ser l'educació. I sort en tenim que no tots pensem el mateix!

D'aquesta llei, n'ha parlat gairebé tothom: des dels experts més especialitzats en microtemes fins a aquells que s'enlairen a cotes elevadíssimes per tenir una visió àmplia del que han d'estudiar. El projecte ha estat comparat amb les lleis dels països de la nostra òrbita i ha estat motiu de congressos i debats de crítiques, d'opositors i

* GINÉ, Núria; MARUNY, Lluís; MUÑOZ, Emili. *Una canya o un pal? El pensament de l'alumnat sobre l'ESO*. Barcelona: Els llibres de l'ICE de la UAB, 1997.

de convençuts. Fins i tot aquells i aquelles —una flor no fa estiu— que estem cada dia a l'aula, a l'escola, hi hem aportat les nostres valuoses reflexions.

Però justament els principals i les principals protagonistes d'aquesta moguda, aquells que se suposa que tot el que fan en el terreny de l'educació és en benefici seu, aquests, repeteixo, no han badat boca. Gairebé ningú —ja sabem que sempre hi ha excepcions que confirmen les regles— s'ha aturat i els ha preguntat: A veure, nois i noies de dotze a setze anys, vosaltres, a qui tots estimem i que sou els que patireu o gaudireu dels nostres invents, què opineu de la reforma? Què us sembla que l'escola sigui obligatòria fins als setze anys? Què espereu rebre d'aquesta institució? Què us sembla l'estructura per crèdits? I els horaris? A quines propostes organitzatives doneu prioritat? Quin model de professor o professora us estimeu més? I quina visió teniu de l'avaluació...?

Preguntes com aquestes, senzilles de formular i amb respostes complexes. Un equip de treball de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona, coordinat per Núria Giné, Lluís Maruny i Emili Muñoz, va decidir callar i donar la paraula a l'alumnat de secundària perquè fessin públiques les seves opinions sobre aquestes —i més— qüestions.

El resultat de la recerca és un llibre interessantíssim, ben estructurat, que confirma intuïcions, que suscita nous interrogants, que descobreix aspectes on altres estaments hi han passat de llarg. Un llibre

que deixa ben clar que els nois i les noies tenen moltes coses a dir i que saben el que volen i el que necessiten més del que ens pensem.

Una canya o un pal? De nosaltres, vull dir dels que ens dediquem a l'apassionant ofici d'educar, en depèn la resposta. Ara bé, per poder encertar quin ha de ser el nostre paper convé primer escoltar què volen, què esperen de nosaltres i del sistema educatiu els nois i les noies, els nens i les nenes del nostre país.

I abans d'acabar només em queda intentar evitar que caiguem en un error. Recomano la lectura i la relectura d'aquest llibre no sols als professors i professores que treballen en aquesta etapa, sinó a tots els que estimem la feina d'educadors, sigui quin sigui el nivell on treballen, i a tots aquells que creuen que una bona educació és la millor inversió que podem fer.

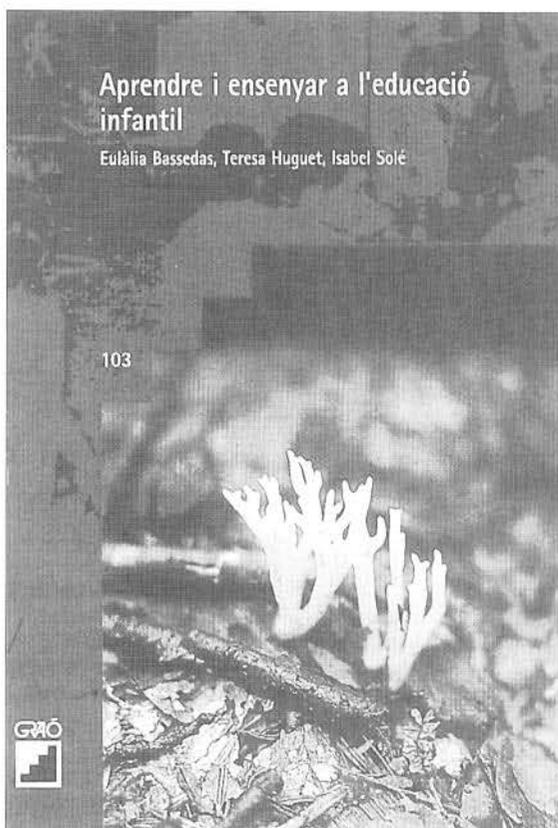
Has vist aquest llibre de Graó?

• **Aprendre i ensenyar a l'educació infantil**

Eulàlia Bassedas, Teresa Huguet, Isabel Solé

Aprendre i ensenyar a l'educació infantil aborda des d'una perspectiva constructivista el procés d'ensenyament-aprenentatge d'aquesta etapa educativa que abasta des dels primers mesos de vida fins als sis anys. Les autores posen de relleu les continuïtats i també les especificitats i peculiaritats dels dos cicles que componen l'etapa. Des d'aquesta doble perspectiva es plantegen els temes més rellevants per a la pràctica educativa: el fonament psicopedagògic de l'ensenyament i l'aprenentatge, el currículum de l'etapa, l'organització i la planificació, la concreció a la pràctica educativa, l'avaluació, el treball en equip dels mestres i els processos d'elaboració de projectes compartits, les relacions entre el context familiar i l'escolar...

En conjunt, l'obra pretén aportar idees i orientacions útils per analitzar i millorar el treball docent a partir del diàleg entre la pràctica quotidiana i els referents teòrics.



389 pàgines PVP: 3.995 PTA



C/ Francesc Tàrraga, 32-34
08027-Barcelona

Si voleu fer una comanda o rebre informació,
truqueu al Tel. (93) 408 04 64



Altres novetats

Biblioteca Rosa Sensat

BENEDITO ALBEROLA, José. *98 preguntas sobre los órganos colegiados*. Madrid: Escuela Española, 1998 (Guía escolar; 13)

Extracte de l'índex:

Concepto y tipología; Personal de los órganos colegiados; Procedimiento de elaboración de los actos del órgano colegiado; Órganos colegiados en la administración educativa; Órganos colegiados en los centros concertados; Modelos de convocatoria, acta y certificado

Una Cuestión de disciplina: pedagogía y poder en los estudios culturales. Joyce E. Canaan (comp.), Debbie Epstein (comp.). Barcelona: Paidós, 1998 (Paidós educador; 133)

Extracte de l'índex:

Cuestiones de disciplina/disciplinar los estudios culturales; Trabajo sobre estudios culturales en escuelas de magisterio; El deseo mediático: representación visual, poder y consentimiento responsable en la enseñanza de estudios culturales feministas; la voz de

la autoridad; sobre la enseñanza de estudios culturales; Todos los cambios llevan a... problemas de disciplina

DIKER, Gabriela; TERIGI, Flavia. *La formación de maestros y profesores: hoja de ruta*. Buenos Aires: Paidós, 1997 (Cuestiones de educación)

Extracte de l'índex:

La formación docente en la historia; Modelos de docencia, modelos de formación; La investigación en la formación de docentes; La formación docente frente a las demandas de profesionalización de la docencia; La formación docente en perspectiva; Organización institucional de la formación docente continua

DOMÈNECH I DOMÈNECH, Salvador. *L'Institut-Escola de la Generalitat i el doctor Josep Estalella*. Barcelona: Public. de l'Abadia de Montserrat, 1998 (Biblioteca Abat Oliba; 197)

Extracte de l'índex:

Motius de creació de l'Institut-Escola.

84 Novetats bibliogràfiques

Influències. Marc legal; La Institución Libre de Enseñanza; Instituto-Escuela de Madrid; El Dr. Josep Estalella i Graells; Institut Escola del Parc de la Ciutadella; Associació d'Amics de l'Institut-Escola

Ensenyament-aprenentatge de llengües romàniques: nous enfocaments. Manuel A. Tost (ed.). Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona; ICE, 1998 (Els Llibres de l'ICE de la UAB: sèrie eines i estratègies; 8)

GENNARI, MARIO. *Semántica de la ciudad y educación: pedagogía de la ciudad.* Barcelona: Herder, 1998

Extracte de l'índex:

La ciudad humana: ideal pedagógico y desarrollo histórico; Pedagogía de la ciudad; La ciudad entre modernidad y humanismo; Ciudad, ciudadanía y educación; El ambiente natural y humano como ambiente educativo; El horizonte de la amistad en la metrópoli moderna; Ciudad, animación educativa y profesiones pedagógicas

KAPLÚN, MARIO. *Una pedagogía de la comunicación.* Madrid: De la Torre, 1998 (Proyecto didáctico Quirón; 101)

Extracte de l'índex:

La comunicación educativa; Modelos de educación y modelos de comunicación; El proceso comunicativo: la práctica de la comunicación; Comunicación y apropiación del conocimiento; Del educando oyente al educando hablante

LÓPEZ DEL CASTILLO, LLUÍS. *Diccionari complementari del català normatiu.* Barcelona: Edicions 62, 1997 (El cangur diccionari; 253)

Parlar i escriure per aprendre: ús de la llengua en situació d'ensenyament-aprenentatge des de les àrees curriculars. Jaume Jorba Bisbal (ed.), Isabel Gómez Alemany (ed.), Àngels Prat Pla (ed.). Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. ICE, 1998 (Els llibres de l'ICE de la UAB; 7)

Extracte de l'índex:

Bases teòriques d'una proposta didàctica per afavorir la comunicació a l'aula; La comunicació i les habilitats cognitivo-lingüístiques; Habilitats cognitivolingüístiques i tipologia textual; Funció del text escrit en la construcció del coneixement i en el desenvolupament d'habilitats; Estratègies d'aplicació a l'aula; Aplicació de la proposta a àrees curriculars

PÉREZ GÓMEZ, ANGEL I. *Historia de una Reforma educativa: estudio múltiple de casos sobre la Reforma experimental del tercer ciclo de E.G.B. en Andalucía.* Sevilla: Díada, 1997 (Investigación y enseñanza: fundamentos; 6)

Extracte de l'índex:

Reconstruir una historia: incertidumbres, ilusiones y resistencias en la reforma experimental de la práctica educativa; La perspectiva interpretativa como marco teórico del proyecto de investigación; Historia del proceso de Reforma; Las claves del proceso de Reforma. Algunas reflexiones des de la perspectiva de los estudios de casos

SCHÖN, DONALD A. *El profesional reflexivo: cómo piensan los profesionales cuando actúan.* Barcelona: Paidós, 1998 (Temas de educación; 47)

Extracte de l'índex:

Conocimiento profesional y reflexión desde la acción; De la racionalidad técnica a la reflexión desde la acción; El diseño como una conversación reflexiva con la situación; Psicoterapia: el paciente como un universo de uno; La práctica reflexiva en las profesiones basadas en la ciencia; El arte de la dirección: la reflexión desde la acción en un sistema de aprendizaje organizativo

SEGARRA, LLUÍS. *Matemàgica.* Barcelona: Pòrtic, 1998 (Pòrtic temes; 1)

Extracte de l'índex:

Màgia matemàtica; Càlculs fantàstics; Pro-

blemes d'enginy; Problemes de monedes;
Il·lusions màgiques; Quadres màgics;
Ecuradents, nombres romans i figures

Sistema d'indicadors d'ensenyament de Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Dep. d'Ensenyament. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, 1998

Extracte de l'índex:

Indicadors de context: nivell general de

formació, taxa d'activitat per nivell de formació, atur d'adults i de joves; Indicadors de recursos: evolució de les despeses d'educació a Catalunya, ratio alumnes/professor per nivells i titularitat; Indicadors de processos i escolarització: estabilitat dels directors/es i del professorat, treball en equip, atenció a la diversitat, participació de les famílies; Indicadors de resultats

P R E M I P E D A G I A



L'Associació de Mestres Rosa Sensat,
en col·laboració amb el Ministerio de Educación y Cultura,
el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya,
l'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona,
Edicions 62 i Celeste Ediciones,

Es complau a convidar-vos a l'acte de lliurament del
XVIII Premi Rosa Sensat de Pedagogia 1998

Es presentarà l'obra premiada amb un breu comentari
i s'oferirà el recital de poemes i cançons:
«**Lorca: rito y pasión**».

18 de desembre de 1998, a les **19 hores**.
Sala d'actes. Centre per a la Renovació Pedagògica i Cultural Rosa Sensat
Av. de les Drassanes, 3. 08001 Barcelona.

R
S
S
A
T




Ministerio de Educación y Cultura
Subdirección General
de Formación del Profesorado



Generalitat
de Catalunya
Departament
d'Ensenyament



Ajuntament de Barcelona
Institut d'Educació



CELESTE

Edicions 62

Cartellera

JORNADES

**Symposium Internacional de salut-educació
«Motivació en l'ensenyament-aprenentatge»
dies 13, 14 i 15 de novembre**

El Symposium està obert a tots els estudiants, pares de família i professionals involucrats en el bon afer i desenvolupament educatiu.

Lloc: Riera de Sant Miquel 1 bis

Informació i inscripcions: Telèfon 93 417 97 66

**XIII Semana Monográfica
APRENDER PARA EL FUTURO
Nuevo marco de la tarea docente
dies 23, 24, 25, 26 i 27 de novembre**

Organitza: Fundación Santillana

Lloc: Seu de l'OEL.

Bravo Murillo 38

28015 Madrid

Secretaria: Fundación Santillana

Méndez Núñez 17

28014 Madrid

Telèfon 91 701 48 11/00

Fax 91 701 48 27

CONGRESSOS

**Encuentro por la unidad de los educadores
latinoamericanos
PEDAGOGÍA 99
dies 1, 2, 3, 4 i 5 de febrer de 1999**

Lloc: Palacio de Convenciones de
La Habana

Informació: Oficina de Barcelona

Cartagena 241, 4t 4a

08025 Barcelona

Telèfon 93 435 98 48 - Fax 93 435 01 85

**Congrés Europeu del Voluntariat
dies 10, 11 i 12 de desembre**

Lloc: Sitges

Organitza: INCAVOL (Institut Català
del Voluntariat)

Diputació 92-94, 2a. planta

08015 Barcelona

Telèfon 93 228 73 00

PREMIS

**XXI edición del Concurso de Experiencias Escolares
Tema: «La enseñanza de las Ciencias»**

Convoca: Grupo Santillana

Informació: Línea Santillana 902 350 400

El termini de presentació dels treballs finalitza el 31 de març de 1998.

PREMIS

XI Convocatòria Memorial Àlex Ferrer i Isbert. 1989 / 99

Concurs sobre art contemporani per a centres educatius d'Educació Secundària obligatòria i postobligatòria, i d'Educació Artística no universitària.

Convoca: Fundació Joan Miró - Centre d'Estudis d'Art Contemporani
Parc de Montjuïc
08038 Barcelona
Telèfon 93 329 19 08 - Fax 93 329 86 09
<http://www.bcn.fjmiro.es> - e-mail: fjmiro@bcn.fjmiro.es
El termini de presentació de les obres finalitza el dia 23 d'abril de 1999.

ACTIVITATS PER A MESTRES I PROFESSORAT

Cicle de xerrades i projeccions sobre temes de natura i medi ambient Tardor 1998

Organitza: ADENC (Associació per la Defensa i l'Estudi de la Natura)
Informació: Telèfon: 93 717 18 87
Fax 93 717 19 63

Estades de recerca Alberg El Puig (Parc Natural del Montseny)

Organitza: Diputació de Barcelona
Servei de Parcs Naturals
Comte d'Urgell 187, 3r.
08036 Barcelona
Telèfon: 93 402 24 28 - Fax 93 402 24 93

ACTIVITATS ESCOLARS

Ciutat i escola

Publica: Ajuntament de Sabadell
Àrea d'Educació, Cultura
i Cooperació
Telèfon 93 745 31 50 / 93 745 32 19

Guia d'activitats i programes educatius de L'Hospitalet

Publica: Ajuntament de
l'Hospitalet de Llobregat
Telèfon 93 402 96 79

DIMECRES OBERTS DE ROSA SENSAT

Conferència: Les comunitats d'aprenentatge: proposta educativa igualitària en la societat de la informació
dia 2 de desembre a les 18 h

A càrrec de: Ramon Flecha
lloc: Centre per a la Renovació Pedagògica i Cultural Rosa Sensat
Av. Drassanes, 3 - 08001 Barcelona

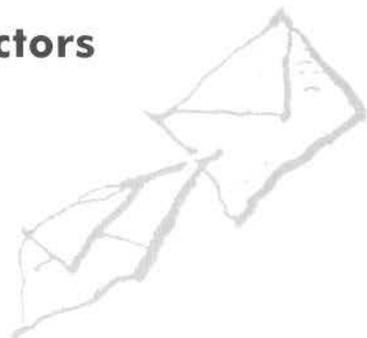
Acte obert a tothom

Conferència: Les joguines, els infants i la carta als reis
dia 9 de desembre a les 18 h

A càrrec de: Imma Marín
lloc: Centre per a la Renovació Pedagògica i Cultural Rosa Sensat
Av. Drassanes, 3
08001 Barcelona

Acte obert a tothom

Cartes a les lectores i als lectors



Visita al Museu Guggenheim

Benvolgudes amigues i amics:

Aquest estiu he dedicat un dia de les vacances a visitar aquest museu, una idea que van tenir una infinitat de persones, perquè una hora abans d'obrir ja hi havia una cua llarguíssima. El meu interès inicial, però, no es va veure defraudat.

Com a professora de secundària, el dia que vaig passar al museu fou una experiència molt gratificant.

El qui coneix l'ensenyament secundari actual sap que els professors som en gran part com els músics del *Titànic*, perquè tractem de tocar en un ambient on no hi ha les condicions mínimes per a l'audició, és a dir, per a l'aprenentatge.

La cultura de l'evasió im-

pera en la societat. El culte a la facilitat, a la immediatesa i la comoditat en què viuen immersos els nostres alumnes fa gairebé impossible qualsevol procés que impliqui reflexió, esforç personal lent i continuat, anys de dedicació per a un futur incert. Sovint, els professors ens sentim afectats per la impotència i només l'idealisme i la professionalitat ens fan continuar en el nostre lloc.

Per això la visita al Museu Guggenheim va ser com una alenada d'aire fresc en un dia de calor sufocant.

Per a mi, aquest museu és un homenatge a la ciència i a la tecnologia. És l'exaltació del coneixement al servei de les humanitats. És una síntesi de la ciència, la tecnologia i les humanitats del segle XX. És una crida a l'estudi, a la complementarietat, a la potenciació dels valors estètics d'una obra científica.

A banda de tota polèmica política, ens mostra els esclats i les ombres de la ciència, la tecnologia i l'art contemporanis. I la seva dependència dels aspectes socials, econòmics, polítics i culturals.

És una forma de la gran ciència presentada en un embolcall pluritecnològic al servei d'un art amb abast massiu.

El museu com a conjunt mostra la necessitat que tenim de complementar-nos, de treballar en equip, de potenciar i millorar l'expressió en tots els camps. La capacitat il·limitada de l'home per crear nous llenguatges i formes de relació.

En la seva estructura, l'edifici és un estudi de materials, de classes i transformacions d'energia, de volums i formes, d'equilibri i harmonia, de llum i color.

Des del punt de vista de la

ciència, jo m'adono de la repercussió en la societat i en les arts de les grans aportacions de la física en aquest segle: la teoria de la relativitat i la física quàntica.

L'art és objecte de valoracions diferents segons el punt de referència. La percepció de l'obra d'art es dilata en el temps, en l'experiència continuada de recórrer un laberint, o en les diferents sensacions que ens provoquen unes superfícies còncaues o convexes. Les grans dimensions de l'expressió artística es contrauen en l'escala de la sensibilitat personal.

El museu també és una nova càtedra: ens parla de falta de continuïtat, dualisme,

indeterminació, complementarietat. L'observador interactua amb el sistema i el resultat de la percepció depèn d'allò que vulgui observar. Es destaca igualment la falta de realisme: abans de la percepció, un objecte d'art no té un valor definit, només podem parlar de probabilitats.

Crec que sense necessitat d'una formulació científica específica, la societat, però sobretot els joves, és molt sensible a aquests temes. Jo diria que ja formen part de la seva manera de pensar i estan molt més capacitats del que ens pensem per comprendre i aprendre les grans idees de la física d'aquest segle.

Durant l'últim curs he tingut una experiència en aquest

sentit i he comprovat amb sorpresa la facilitat amb què un grup d'alumnes comprenien les idees de la física quàntica al seu nivell.

La visita al Museu Guggenheim em va fer comprendre que encara queda molt per ensenyar, que cal ampliar els llocs i temps d'aprenentatge en la societat i que, sobretot, els professors hem d'afinar la sensibilitat, buscar noves formes d'expressió dels continguts i emetre en una clau que entusiasmi els alumnes i els estimuli a aprendre.

*Juana M. Marinas
Montalvillo*

Professora de Física i
Química de l'IES Juan de la
Cierva, Madrid

NOVETAT

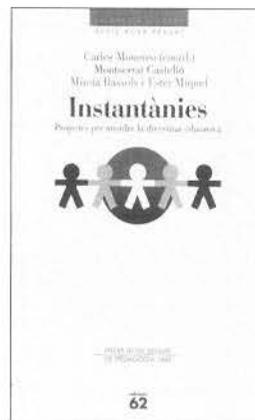
• • • **Instantànies**

**Projectes per atendre
la diversitat educativa**

Carles Monereo (coord.)
Montserrat Castelló,
Mireia Bassols, Ester Miquel

Llibres a l'abast. Sèrie Rosa Sensat, 319
PVP: 2.750 PTA

Premi Rosa Sensat de Pedagogia 1997



• • • **Desconeix-te
tu mateix**

**Programa d'alfabetització
emocional**

Manuel Güell, Josep Muñoz

Llibres a l'abast. Sèrie Rosa Sensat, 321
PVP: 2.300 PTA

Finalista del
Premi Rosa Sensat de Pedagogia 1997



R O S
S E N
S A T

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Av. de les Drassanes, 3 • 08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017 550
E-mail: rsensat@pangea.org
<http://www.pangea.org/rsensat>

**Distribuciones
de Enlace**

Bruc, 49
08009 Barcelona
Tel.: 93 317 52 66

Butlleta de subscripció
**PERSPECTIVA
ESCOLAR**

INSCRIU-T'HI:

Envia aquesta butlleta o truca
al tel. 934 817 379
E-mail: rsensat@pangea.org
Atenció ininterrompuda de 10 a 20 h

Cognoms _____ Nom _____

Adreça _____ Tel. _____

CP _____ Població _____ Província _____

NIF _____

Has obtingut aquesta butlleta a: _____

DADES PROFESSIONALS:

• **Estudis:** _____

• **Àmbit professional:** _____

Des de quin any treballes a l'ensenyament? _____ Càrrec _____

Centre: Públic Privat Concertat

Et subscrius a **Perspectiva escolar** per a l'any 1998 (10 números)

Preu soci/a: **6.100 PTA.** Preu no soci/a: **6.780 PTA.**

Preu ex.: **750 PTA** (IVA inclòs)

Pagament: Per xec nominatiu a favor de l'A. M. Rosa Sensat
adjunt a la butlleta
Per domiciliació bancària

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms _____ Nom _____

Cognoms i nom del titular (en cas que sigui un altre que el de la subscripció)

Banc o caixa _____

Adreça de l'agència _____

Població _____ Província _____

Entitat

--	--	--	--

 Oficina

--	--	--	--

 DC

--	--

 Compte/llibreta

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Senyors: els agrairé que amb càrrec al meu compte/llibreta atenguin el rebut que anyalment els presentarà l'**Associació de Mestres Rosa Sensat** per al pagament de la meva subscripció a la revista **Perspectiva escolar**.

Signatura del titular

TARGETA POSTAL

**NO
NECESSITA
SEGELLS**

Franqueig
a destinació

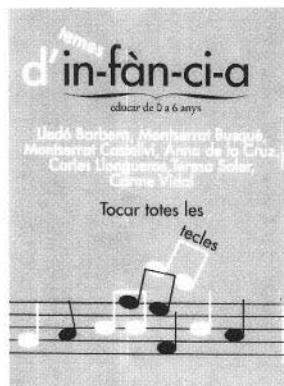


NOVETAT

• • • ***Tocar totes
les teclès***

Lledó Barberà, Montserrat Busqué,
Montserrat Castellví, Anna de la Cruz,
Carles Llongueras, Teresa Soler,
Carme Vidal

Col·lecció: "Temes d'Infància", 30
120 pàg. PVP: 1.250 PTA



- • • Així com hi ha peces de piano que són per executar a quatre mans, aquest llibre que publiquem ha estat fet o executat a diverses mans, a moltes mans. Mans de gent que saben què és la música, que saben què és escoltar-ne, que saben el que són els infants. Aquesta colla de gent són mestres que fan música a les seves escoles i que, com les formigues, ens mostren que pel camí hi ha molt de gra que convé saber collir a poc a poquet, sense pressa, seguint el ritme dels infants.

R 
S E N
S A T

**Associació de Mestres
Rosa Sensat**

Av. de les Drassanes, 3 • 08001 Barcelona
Tel.: 934 817 373 • Fax: 933 017 550
E-mail: rsensat@pangea.org
<http://www.pangea.org/rsensat>

Distribució: Triangle S.L.

Lepant, 135-137
08013 Barcelona
Tel.: 93 265 18 21
Fax: 93 265 15 94



Ara els nostres rius desemboquen al Palau Robert.

Els rius de Catalunya són molt més rics del que t'imagines. Són tot un món per descobrir. Amb el seu misteri. Amb la seva pròpia fauna. Amb la seva mitologia. Amb el seu passat. I també, amb molt de futur. I és que ara, a Catalunya, els rius tenen i ens donen vida. Redescobrim i conservem la seva màgia. Perquè els nostres rius són un patrimoni de tots. Ara, a Catalunya, els rius són vius. Viu-los al Palau Robert a partir del 6 d'octubre a l' **Exposició Les veus del riu.**